

UNIVERZITA KARLOVA
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA ANDRAGOGIKY A PERSONÁLNÍHO ŘÍZENÍ

Bc. Andrea Kellnerová

Možnosti a překážky pracovního uplatnění klientů
azylových domů

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Praha 2024

Vedoucí práce: doc. PhDr. Martin Kopecký, Ph.D.

Konzultant: doc. PhDr. František Baumgartner, CSc.

Prohlašuji,

že tuto diplomovou práci jsem vypracovala samostatně, že v ní řádně cituji všechny použité prameny a literaturu a že tato práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

.....

3. 1. 2024

.....

podpis autorky

Poděkování

Chtěla bych velmi poděkovat panu doc. PhDr. Martinu Kopeckému Ph.D. za ochotu a trpělivost při vedení mé práce a doc. PhDr. Františku Baumgartnerovi CSc. za pomoc při zpracování empirického šetření.

Abstrakt:

Diplomová práce se zabývá možnostmi a překážkami pracovního uplatnění klientů azylových domů. Cílem práce je zjistit, jaké faktory ovlivňují pracovní uplatnění této cílové skupiny. V práci je představena instituce azylových domů, jejich legislativní ukotvení a druhy azylových domů z perspektivy cílových skupin. Dále je představen fenomén nezaměstnanosti se zaměřením na klienty azylových domů, jeho obvyklé příčiny a dopady na tuto cílovou skupinu. Práce poukazuje na to, jaké jsou možnosti pracovního uplatnění pro klienty azylových domů. Představuje možnosti nabízené aktivní politikou zaměstnanosti, jako rekvalifikace, veřejně prospěšné práce a společensky účelná místa. Dále je přiblížena podpora v nezaměstnanosti, individuální plán používaný v azylových domech, pracovní aktivizace, chráněný a otevřený trh práce, tréninková pracovní místa a také nevhodné možnosti pracovního uplatnění. Nakonec jsou identifikovány nejčastější překážky uplatnění na trhu práce, a to nízká úroveň vzdělávání a kvalifikace, předluženost, psychické a zdravotní znevýhodnění, předsudky zaměstnavatelů a limitující sociokulturní prostředí. Součástí práce je také kvantitativní šetření provedené za pomoci dotazníků, jehož cílem je na základě názorů této cílové skupiny identifikovat faktory pozitivně i negativně ovlivňující pracovní uplatnění klientů azylových domů v Praze.

Klíčová slova: pracovní uplatnění, sociální služby, azylové domy, nezaměstnanost, sociální práce, sociální prevence

Abstract:

This master's thesis explores the opportunities and difficulties faced by clients of shelter houses in securing employment. The objective of the study is to identify factors influencing the job placement of this target group. The thesis introduces the institution of shelter houses, their legislative framework, and types of shelter houses from the perspective of target groups. It also delves into the phenomenon of unemployment, focusing on clients of shelter houses, its common causes, and its impacts on this group. The work highlights the employment opportunities available to shelter house clients, including options offered by active employment policies such as retraining, publicly beneficial work, and socially useful positions. It further discusses unemployment support, individual plans used in shelter houses, job activation, protected and open labor markets, training job positions, and also inappropriate employment opportunities. Finally, the thesis identifies the most common barriers to employment in the labor market, including low levels of education and qualifications, indebtedness, psychological and health disadvantages, employer prejudices, and limiting socio-cultural environments. The study also includes a quantitative survey conducted through questionnaires, aiming to identify factors positively and negatively influencing the employment of shelter house clients in Prague based on the opinions of this target group.

Keywords: employment opportunities, social services, shelter houses, unemployment, social work, social prevention.

Obsah

0	Úvod.....	8
1	Azylové domy.....	10
1.1	Charakteristika a legislativní ukotvení azylových domů.....	10
1.2	Druhy azylových domů dle jejich cílových skupin.....	12
2	Nezaměstnanost klientů azylových domů.....	16
2.1	Příčiny nezaměstnanosti klientů azylových domů.....	17
2.2	Dopady nezaměstnanosti na klienty azylových domů.....	19
3	Možnosti pracovního uplatnění klientů azylových domů.....	20
3.1	Aktivní politika zaměstnanosti.....	20
3.1.1	Rekvalifikace.....	21
3.1.2	Veřejně prospěšné práce.....	22
3.1.3	Společensky účelná pracovní místa.....	24
3.2	Podpora v nezaměstnanosti.....	25
3.3	Individuální plán v azylových domech ve vztahu k zaměstnání.....	26
3.4	Pracovní aktivizace v azylových domech.....	28
3.5	Chráněný a otevřený trh práce.....	29
3.6	Tréninková pracovní místa.....	31
3.7	Nevhodné možnosti pracovního uplatnění.....	32
4	Vybrané překážky uplatnění na trhu práce pro klienty azylových domů.....	35
4.1	Nízká úroveň vzdělání a kvalifikace.....	35
4.2	Předluženost.....	37
4.3	Psychické a zdravotní znevýhodnění.....	39
4.4	Předsudky ze strany zaměstnavatelů.....	41
4.5	Limitující sociokulturní prostředí.....	43
5	Empirické šetření: Faktory ovlivňující pracovní uplatnění klientů azylových domů v Praze.....	45
5.1	Cíl empirického šetření.....	45
5.2	Metodika empirického šetření.....	45
5.3	Výběrový soubor.....	47
5.4	Výsledky.....	50
5.4.1	Předchozí pracovní zkušenosti a pracovní uplatnění klientů.....	50
5.4.2	Faktory považované za znesnadňující při hledání pracovního uplatnění.....	54
5.4.3	Faktory považované jako napomáhající při hledání pracovního uplatnění.....	58

6	Vyhodnocení empirického šetření a diskuse.....	61
7	Závěr	66
8	Soupis bibliografických citací.....	68
9	Přílohy.....	76

0 Úvod

Osoby bez domova mají ztížený přístup na trh práce a z tohoto i dalších důvodů se řadí mezi znevýhodněné skupiny. Tato práce je zaměřena na okruh osob žijících v azylových domech, které těmto lidem zajišťují ubytování zpravidla do maximální délky jednoho roku. Takové bydlení má za cíl podpořit integraci osob do společnosti.

Státní politika zaměstnanosti tuto cílovou skupinu označuje jako osoby sociálně vyloučené a s nízkou kvalifikací. Problematika pracovního uplatnění osob bez domova je specifická především kvůli převažující nižší kvalifikaci, vysokému počtu osob s nedagnostikovaným duševním onemocněním, zkušenosti pobytu na ulici, ztížené adaptaci na změny, nízké toleranci k zátěži, nevyhovujícím podmínkám pro pracovní režim v sociálních službách, zadlužení a komplikacemi s dosahováním cílů, které vyžadují určitou schopnost sebekontroly. Tyto faktory mohou být navíc většinovou společností vnímány jako „zaviněné“ samotnými lidmi bez domova, a tak mohou v podobě s nimi spojených předsudků ještě více ztěžovat vstup na trh práce této cílové skupině.

Domnívám se, že oblast pracovního uplatnění klientů azylových domů je společensky důležitou problematikou, kterou bych v této práci chtěla přiblížit. Jako hlavní problém vnímám fakt, že mnoho osob žijících v azylových domech neustále střídá různé azylové bydlení a mnohdy se nedostane k bydlení standardnímu. Cestu ke standardnímu bydlení lze spatřovat především v nalezení vhodného pracovního uplatnění, které by tuto cestu usnadnilo. Skupinu klientů azylových domů vnímám jako velmi specifickou ve srovnání s ostatními osobami bez domova, jelikož se nejedná o skupinu žijící na ulici, nýbrž o skupinu již žijící v ubytovacím zařízení. Zároveň je však vhodné dodat, že se jedná o bydlení nevhodné pro dlouhodobé žití a je důležité poukazovat na cesty umožňující postup této cílové skupiny dostat se ke standardnímu bydlení a získat si zaměstnání.

Cílem této práce je zjistit, jaké faktory ovlivňují pracovní uplatnění klientů azylových domů. Téma bylo zvoleno vzhledem k předchozímu studiu Sociální a pastorační práce, kde jsem svou bakalářskou práci zaměřila na reintegraci osob bez přístřeší do majoritní společnosti. Měla jsem možnost uskutečnit rozhovory s osobami bez domova, kdy jsem již narazila na problematiku zaměstnávání osob bez domova. Tato zkušenost a studium na Katedře andragogiky a personálního řízení mě přivedlo k probádání a zúžení problematiky na oblast

pracovního uplatnění, a to především kvůli zaměření studia na oblast personálního řízení. Skupina byla dále zúžena na osoby bez domova bydlící v azylových domech.

V první kapitole je představena instituce azylových domů, jejich legislativní ukotvení a druhy azylových domů z perspektivy cílových skupin. V druhé kapitole je představen fenomén nezaměstnanosti se zaměřením na klienty azylových domů, jeho obvyklé příčiny a dopady na tuto cílovou skupinu. Třetí kapitola představuje možnosti pracovního uplatnění pro klienty azylových domů nabízené aktivní politikou zaměstnanosti jako rekvalifikace, veřejně prospěšné práce a společensky účelná místa. Dále je přiblížena podpora v nezaměstnanosti, individuální plán používaný v azylových domech, pracovní aktivizaci, chráněný a otevřený trh práce, tréninková pracovní místa, a nakonec také možnosti pracovního uplatnění považované za nevhodné. Ve čtvrté kapitole jsou identifikovány nejčastější překážky uplatnění na trhu práce, a to nízká úroveň vzdělávání a kvalifikace, předluženost, psychické a zdravotní znevýhodnění, předsudky zaměstnavatelů a limitující sociokulturní prostředí.

Součástí práce je kvantitativní šetření, které bude popsáno v páté kapitole práce. Šetření je provedeno za pomoci dotazníků a jeho cílem je identifikovat, které faktory vnímají klienti azylových domů jako pozitivně a negativně ovlivňující jejich pracovní uplatnění. Šetření je provedeno s muži i ženami, kteří jsou v současné době klienty azylových domů sídlících v Praze.

Práce vychází zejména z výstupu pracovní skupiny projektu *Rozvoj služeb pro osoby bez domova pod střechou* zabývající se příležitostmi k placené práci pro klienty služeb, který sepsal autorský kolektiv v čele s Dagmar Doubravovou. Dále z publikace *Analýza situace bezdomovectví v Praze* od Martiny Veverkové a kolektivu a klíčové koncepty týkající se sociální práce byly získávány především z *Encyklopedie sociální práce* od Oldřicha Matouška a kolektivu.

1 Azylové domy

Sociální služby jsou poskytovány lidem, kteří jsou společensky znevýhodněni a mají za cíl tyto osoby začleňovat do společnosti v co nejvyšší možné míře. Cílem je také zlepšovat kvalitu jejich života a případně chránit společnost před potenciálními riziky spojenými s těmito osobami. Sociální služby myslí nejen na uživatele služby, ale také na jejich rodinu, společnost a skupiny, kterých jsou součástí (Matoušek, Koldinská, 2011, s. 9).

Azylové domy jsou celodenní sociální službou určenou pro osoby bez přístřeší. Jedná se o možnost ubytování do maximální délky jednoho roku. K nástupu do této sociální služby je potřeba, aby měl klient stálý příjem, osobní doklady a musí dodržovat určitá pravidla (Vágnerová, Csémy, Marek, 2013, s. 311). Ubytovací služby jsou klientům poskytovány, aby se klienti mohli za pomoci sociálních pracovníků osamostatnit a být schopní žít bez pomoci (Vágnerová, Csémy, Marek, 2013, s. 310).

Azylové domy u nás zřizují neziskové organizace, církve, kraje a obce. V Praze jsou poskytovateli azylových domů například organizace Centrum sociálních služeb Praha, Arcidiecézní charita Praha, Armáda spásy v České republice, z.s., Diakonie ČCE, Naděje atd. (MPSV, nedatováno, nestránkováno). Azylové domy jsou sociální službou, kde se již předpokládá, že jejich někteří klienti budou mít výdělek ze zaměstnání, anebo budou příjemci důchodu. Platí se tedy vyšší úhrady za ubytování než například v noclehárně (Navrátil, 2013, s. 30). Stále se však jedná o cenově zvýhodněné ubytování, jehož součástí je poskytování základního sociálního poradenství. (Matoušek 2007, s. 82). Sociální pracovník zde spolupracuje s uživatelem služby na plnění jeho individuálním plánu (Vágnerová, Csémy, Marek, 2013, s. 312). Individuální plánování zde slouží jako prostředek pro stanovení cílů a postupů spolupráce mezi sociálním pracovníkem a klientem (Froňková, 2018, s. 77).

1.1 Charakteristika a legislativní ukotvení azylových domů

Azylové domy jsou dle *Zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.* popsány jako sociální služby poskytující „... pobytové služby na přechodnou dobu osobám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení“. Azylové domy „... poskytují stravu nebo pomoc při zajištění stravy, poskytnutí ubytování, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.“ (Česko, 2006a, § 57) Klienti zde platí za ubytování a stravu

v rozsahu, který je stanoven smlouvou (Česko, 2006a, § 76). Pro příklad v Centru sociálních služeb Praha platí v azylových domech, určených pro rodiny, dospělý jedinec s dítětem 80 Kč za sebe a 50 Kč za ubytované dítě za jednu noc. Samostatný dospělý jednatel pak platí 100–110 Kč za noc v závislosti na druhu azylového domu. V azylovém domě s ošetrovatelskou službou se platí 50 Kč za noc + 20 Kč za celodenní stravné (Centrum sociálních služeb Praha, 2023a, nestránkováno). Ceny za ubytování v azylových domech jsou však různé. V neziskové organizaci Naděje se platí za dospělou osobu 150 Kč za noc (Naděje, 2013–2024c, nestránkováno).

Azylové domy také poskytují pomoc se záležitostmi, které vyplývají z individuálních plánů klientů a podpory se vztahy s rodinou, sociálním začleňováním, ale také uplatňováním pohledávek a zákonných nároků klienta (Česko, 2006a, § 22).

Sociální služba azylové domy se řadí mezi služby sociální prevence, které napomáhají proti sociálnímu vyloučení osob, a to z důvodu krizové situace, životních návyků, způsobu života, nevyhovujícímu sociálnímu prostředí a ohrožení jejich práv a oprávněných zájmů kvůli trestné činnosti jiné osoby. Jejich cílem je pomáhat osobám v nepříznivé životní situaci a zároveň tak zabránit šíření nežádoucích společenských jevů ve společnosti (Česko, 2006a Sb., § 53). Kromě azylových domů se dle Koldinské (2007, s. 44) řadí mezi služby sociální prevence také raná péče, krizová pomoc, telefonická krizová pomoc, domy na půl cesty, kontaktní centra, noclehárny, nízkoprahová denní centra, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, služby následné péče, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, sociální aktivizační služby pro osoby se zdravotním postižením a seniory, sociální rehabilitace, terénní programy, tlumočnické služby, terapeutické komunity a sociálně-terapeutické dílny (Koldinská, 2007, s. 44).

Azylové domy představují jednu z možností řešení bytové nouze pro osoby znevýhodněné na trhu s bydlením, kterým poskytují krizovou pomoc a ubytování alespoň na přechodnou dobu, zpravidla do maximální délky 1 roku. Vzhledem k omezené délce ubytování však nemusí vždy zajistit udržitelné sociální fungování jedince, aby nedocházelo k nesouladu mezi jedincem a požadavky sociálního prostředí. I tak mají však znevýhodnění jedinci možnost využívat pilíře sociální pomoci a čerpat dávky hmotné nouze jako jednoho z nástrojů sociální pomoci a využívat sociální služby azylového domu (Froňková, 2018, s. 75).

Vhodné je také zmínit jisté negativum, kdy je v České republice problémem nedostatečná regulace, kdy mají klienti možnost se stále stěhovat z jednoho azylového domu

do druhého. Žijí tak na okraji společnosti v poměrně dobrých podmínkách, ale s trvalou podporou ze strany společnosti. Problémem je nedostatek sociálních bytů, kam by mohli klienti z azylových domů dále pokračovat a lépe se tak integrovat (Matoušek, 2016, s. 30).

Azylové domy jsou v některých obcích řazeny do konceptu tzv. *prostupného bydlení*, kdy mají domácnosti možnost postupně přecházet mezi různými formami bydlení (Froňková, 2018, s. 76). Přecházet mohou na základě splnění určitých předpokladů a kritérií k bydlení. Prvním stupněm je krizové bydlení zajišťující pomoc v krizi, jako jsou právě azylové domy, noclehárny a ubytovny. Dalším stupněm je tréninkové bydlení, kdy mají jedinci možnost nácviku pro klasické bydlení a poté sociální bydlení, tedy nájemní či podnájemní bydlení, kde je potřebné splnit speciální podmínky. Nakonec je možné se dostat až ke standardnímu typu bydlení (MPSV–Sociální bydlení, nestránkováno, nedatováno). Před několika lety *Strategie boje proti sociálnímu vyloučení na období 2016–2018* však zmiňovala nedostatečnou prostupnost mezi formami bydlení, nedostatek bytů určených pro sociální účely a osoby se specifickými potřebami a taky nedostatečnou intenzitu sociální práce v této oblasti (Froňková, 2018, s. 76).

1.2 Druhy azylových domů dle jejich cílových skupin

Cílovou skupinou azylových domů jsou osoby bez přístřeší. Bezdomovectví můžeme definovat jako aktivity a procesy, které vedou ke ztrátě zázemí, domova a jistot, které vedou až k sociálnímu vyloučení (Bělík et al., 2017, s. 12). Tedy procesu nebo stavu kulturního, ekonomického a sociálního vyloučení osob nebo sociálních skupin z převažující společnosti (Hora, 2013c, s. 232).

Jedno z možných dělení osob bez domova, je dělení na základě způsobu života. První skupinou jsou lidé, kteří využívají služeb různých organizací a institucí, tak jako právě osoby využívající služeb azylových domů. Druhou skupinou jsou lidé, kteří využívají jiné možnosti, jako přespávání v různých parcích, lesích, opuštěných budovách apod. (Bělík, et al., 2017, s. 12). Bydlení v azylových domech se řadí mezi tzv. *skryté bezdomovectví*, které zahrnuje osoby žijící v nejistých podmínkách bydlení či nevhodných formách bydlení na základě běžně přijímaných společenských norem a osoby neustále se pohybující mezi těmito formami bydlení (Hradecký, 2015, s. 12).

Hlavní cílovou skupinou azylových domů jsou osoby bez přístřeší, ale některé organizace se však zaměřují také na specifické cílové skupiny (Veverková et al., 2020, s. 67), např. osoby ohrožené domácím násilím. V České republice lze rozlišit azylové domy zaměřené na následující cílové skupiny: „děti a mládež ve věku od 6 do 26 let, které jsou ohrožené společensky nežádoucími jevy, etnické menšiny, azylantí a imigranti, oběti domácího násilí, oběti obchodu s lidmi, oběti trestné činnosti, pachatelé trestné činnosti, osoby bez přístřeší, lidé do 26 let, kteří opustili školské zařízení pro výkon ústavní péče, osoby komerčně zneužívané, rodiny s jedním nebo více dětmi, lidé vedoucí rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženi, osoby, které žijí v sociálně vyloučených lokalitách, osoby v krizi, osoby závislé na návykových látkách nebo ohrožené závislostí, osoby s chronickým onemocněním a tělesným, sluchovým, zrakovým nebo jiným zdravotním postižením.“ (MPSV, nedatováno, nestránkováno)

Specifické azylové domy mají různé podmínky přijetí. Základním kritériem, které je dáno *Zákonem o sociálních službách č. 108/2006 Sb.* je zdravotní způsobilost a soběstačnost, tedy, že zdravotní stav jedince nepředstavuje riziko pro ostatní a neovlivňuje jeho soběstačnost. Dalším kritériem daným zákonem je, že do azylového domu nejsou přijímány osoby, kterým byl v posledních 6 měsících ukončen pobyt v daném azylovém domě z důvodu porušení podmínek. V některých zařízeních nepřijímají osoby, které se nedomluví česky, anebo nemají české občanství či občanství jiné země Evropské unie. Jinde bývá překážkou pro přijetí trvalé bydliště mimo území Prahy apod. V minulosti se také nepřijímaly do služby osoby závislé na návykových látkách, které nejsou schopni abstinence (Veverková et al., 2020, s. 70). V dnešní době se však začíná od zákazu užívání alkoholu a drog u klientů upouštět, aby se tak snížil práh dostupnosti služeb pro větší okruh klientů. Výroční zpráva Centra sociálních služeb Praha za rok 2022 uvádí, že například v Azylovém domě pro matky s dětmi Jasmínová není jakákoliv závislost a psychosomatické potíže překážkou pro vstup do služby, naopak jsou klientky podporovány při konzultacích se sociálním pracovníkem k řešení závislosti. Užívání drog či alkoholu je však v místě služby stále zakázáno (Centrum sociálních služeb Praha, 2022, s. 30). V této organizaci jsem uskutečnila část svého empirického šetření.

Pobyt mohou klienti ukončit ve všech azylových domech bez udání důvodu. Provozovatel může pobyt klienta ukončit z důvodu vypršení lhůty pobytu na základě smlouvy daného azylového domu, anebo kvůli porušení podmínek pobytu. Ve všech azylových domech bývá důvodem ukončení spolupráce neplacení poplatků a nedodržování termínů splatnosti za danou službu, krádeže, užívání alkoholu a drog, ztěžování výkonu služby a agresivní chování

vůči ostatním klientům či zaměstnancům. V některých azylových domech může být také důvodem ukončení služby porušení požární bezpečnosti, tedy například kouření v nevymezeném prostoru (Veverková et al., 2020, s. 71), opakované porušování vnitřních pravidel azylového domu, jako např. nespolupráce se sociálním pracovníkem, nedodržování nočního klidu, nedodržování čistoty a pořádku (Centrum sociálních služeb Praha, 2023b, s. 3). V některých azylových domech se spolupráce rozváže, pokud se klient/ka nepřijde do azylového domu po určitou dobu, například po třech dnech. Může se jednat také o zhoršení zdravotního stavu daného klienta, kdy mu služba nemůže poskytnout potřebnou péči (Veverková et al., 2020, s. 71).

Na základě dat z roku 2020 získaných v Praze, v azylových domech pro jednotlivce silně převažují muži. Mužská část je tvořena ze 74 %. Uživatelé tohoto druhu azylových domů jsou většinou osoby ve věku od 30–59 let, a to 61 %. Dále osoby nad 60 let (33 %) a nejmenší skupina je tvořena lidmi ve věku 18–26 let, a to 6 % (Veverková et al., 2020, s. 68).

V azylových domech pro rodiny s dětmi a pro matky s dětmi je zastoupení mužů pouze v 8 %. Osoby ve věku do 18 let jsou tvořeny z 54 %, dále mezi 18–29 lety 17 % osob, ve věku 30–59 let pak 27 % a 2% lidé nad 60 let (Veverková et al., 2020, s. 71). Celkově je dospělých mužů v azylových domech a obecních ubytovnách v České republice 55 % (Nešporová, Holpuch, 2020, s. 16).

Azylové domy v Praze, určené pro matky nebo rodiny s dětmi, jsou určené pro klienty, kteří mají v péči nezletilé osoby. Některé tyto typy azylových domů jsou určeny pro oběti domácího násilí (Veverková et al., 2020, s. 71). Vhodné je také dodat, že ženy bez domova se mnohdy stávají oběťmi násilí a čelí násilnému verbálnímu projevu a vyhrožování. Výzkum z roku 2019 ukazuje, že se s násilím ve stejné míře (41 %) setkávají také muži bez domova (Částková, Sadová, Vlachová, 2022, s. 70).

Výzkum MPSV provedený v roce 2019 uvedl, že až 45 % žen bez domova volí jako místo k bydlení azylové domy a ve stejné míře také obecní ubytovny. Přespávání venku volí pouze 20 %. Zatímco muži v 82 % případů volí ubytovny a 80 % přespávání venku (Částková, Sadová, Vlachová, 2022, s. 70).

Azylové domy pro matky s dětmi jsou určeny pro ženy minimálně s jedním nezletilým dítětem, těhotné ženy, některé jsou určené také otcům samoživitelům, anebo přímo celým rodinám. Stejně jako u azylových domů pro jednotlivce zde někdy bývá povinnost abstinence na návykových látkách a alkoholu. Základním kritériem je zde soběstačnost a schopnost

samostatně se postarat o svou osobu i dítě. Věková hranice dětí bývá nejčastěji omezená věkem 18 let, ale může být i 15 let (Veverková et al., 2020, s. 73).

Pro zájemce o pobyt v azylovém domě může být problémem také omezování počtu dětí či vyžadování trvalého pobytu v ČR, českého občanství, občanství v EU, anebo v případě azylových domů v Praze, nutnost trvalého pobytu na území Prahy (Veverková et al., 2020, s. 73).

Podmínky a důvody ukončení pobytu bývají stejné jako u azylových domů pro jednotlivce s tím rozdílem, že v tomto případě další důvod ukončení spolupráce souvisí s péčí o dítě. Důvodem může být extrémně hrubé zacházení s dítětem a zanedbání péče. Pro některé azylové domy může být důvodem odchodu přijímání návštěv v jinou než stanovenou dobu a kouření v objektu azylového domu. Týká se také sexuálního chování a obtěžování v objektu azylového domu (Veverková et al., 2020, s. 73).

2 Nezaměstnanost klientů azylových domů

Nezaměstnanost můžeme definovat jako projev a zároveň důsledek nerovnováhy mezi poptávkou a nabídkou na trhu práce. Dá se měřit na základě procentního podílu nezaměstnaných na ekonomicky aktivní populaci (Bělík et al., 2017, s. 56). Nezaměstnanými jsou osoby, které nemají placené zaměstnání, anebo osoby, které mají placené zaměstnání jen krátkodobě pod stanoveným limitem, mají nárok na podporu v nezaměstnanosti, nové zaměstnání hledají a zároveň jsou schopni do něj hned nastoupit (Mareš, 2013, s. 331). Mezi rizikové skupiny ohrožené nezaměstnaností jsou řazeni absolventi, lidé starší 50 let, osoby v sociálně znevýhodněném prostředí, zdravotně postižení a matky po rodičovské dovolené. Tyto osoby jsou na trhu práce často vytlačováni do nejistých, nevíтанých pracovních pozic na sekundárním trhu práce (Horák, Horáková, 2015, s. 451). Tedy pozice s nejistou budoucností a špatným finančním ohodnocením (Buchtová, Šmajš, Boleloucký, 2013, s. 296–298). Nebo jsou přímo odsouváni mimo pracovní trh (Horák, Horáková, 2015, s. 451).

Studie zaměřující se na zdraví obyvatel azylových domů provedená v šesti krajích České republiky a v Praze se zaměřovala kromě zdraví také na zaměstnanost respondentů. Celkem bylo zapojeno 191 respondentů, kdy byl nejvyšší počet osob nezaměstnaných (40,5 %). Dále to pak byly osoby na mateřské nebo rodičovské dovolené (23,5 %).

Respondenti, kteří uvedli, že jsou zaměstnaní (18 %), pracovali ve větší míře na hlavní pracovní poměr, méně pak prostřednictvím dohod. Ostatní byli respondenti ve starobním (9 %) a invalidním (4 %) důchodu (Glumbíková et al., 2017, s. 51-52).

Co se týče žen, tak bylo 42,5 % na mateřské/rodičovské dovolené, nezaměstnaných žen bylo 34 % a zaměstnaných bylo 14 %. Muži pak byli nezaměstnaní ve 48 % případů a zaměstnaných 22,5 %. Ve starobním důchodu bylo 17,5 % (Glumbíková et al., 2017, s. 52). Z uvedených údajů vyplývá, že jsou klienti azylových domů skutečně ohroženi nezaměstnaností a jedná se o problém vhodný zřetele.

Nezaměstnanost je obecně vnímána jako sociální a ekonomický problém, který má vliv nejen na jedince, regiony, lokalitu, komunity, sociální skupiny, ale také celou společnost. Způsobuje společnosti ekonomické, ale také sociální ztráty a náklady (Mareš, 2013, s. 332).

Problémem se stává nezaměstnanost už jen z hlediska, kdy je zaměstnání vnímáno jako integrující prvek společnosti, kdy jsou jako plnoprávními občany bráni lidé s placeným zaměstnáním. Placená práce se stala v industriální společnosti základem sociální stratifikace,

prestiží, statusem, sebevědomím, ale také osou sociálních zkušeností, kde se projevuje identita, životní projekty i každodennost všedního života (Mareš, 2013, s. 332).

2.1 Příčiny nezaměstnanosti klientů azylových domů

Lidé bez domova jsou znevýhodnění na trhu práce z důvodu nízkého vzdělání, kdy je příčinou nedostatečně inkluzivní vzdělávací systém a další vzdělávání, nedostatečná motivace a diskriminace a předsudky zaměstnavatelů (MPSV, 2014, s. 17–18). Zahraniční výzkumy ukazují, že dospělí lidé bez domova obvykle mají o práci zájem, ale potýkají se s velkými překážkami při hledání zaměstnání (Brown, Mueller, 2014, s. 201). Podpora nízkokvalifikovaných osob by se neměla soustředit jen na vytváření pracovních míst pro ně vhodných, ale především na jejich další vzdělávání a postavení na trhu práce (MPSV, 2014, s. 17). V souvislosti s nedostatečnou motivací můžeme hovořit o absenci pracovních návyků, předluženosti, závislosti na sociálním systému a limitujícím sociokulturním prostředí (MPSV, 2014, s. 17–18).

V rámci empirické části své bakalářské práce jsem uskutečnila rozhovory s lidmi bez domova. V rámci jedné otázky jsem zjišťovala, jaké jsou z jejich pohledu důvody nezaměstnanosti. Jednalo se o skupinu lidí bez domova, z nichž sice nikdo nebyl klientem azylového domu, ale i tak se domnívám, že by bylo vhodné tyto důvody doplnit (Kellnerová, 2021, s. 40). Mezi uváděné důvody patřilo velmi nízké finanční ohodnocení práce, kdy se jednalo převážně o problematiku nelegálního zaměstnání. Dále nevhodné či náročné pracovní podmínky, s ohledem na které jeden respondent uváděl, že nechce například pracovat v určité firmě. Dále se jako důvod objevila absence osobních dokladů, bez kterých není možné někoho zaměstnat. Také špatný zdravotní stav, věk, záznam v rejstříku trestů a pobyt ve vězení. Nakonec se objevila jako důvod nezaměstnanosti absence pracovních míst, kdy měl například jeden respondent dojem, že už téměř neexistují volná pracovní místa, anebo se jen ve firmách propouští (Kellnerová, 2021, s. 40–43). Lze se domnívat, že uváděné důvody víceméně korespondují s uváděnými důvody nezaměstnanosti klientů azylových domů v této diplomové práci.

Výzkum Glumbíkové a Gojové (2016) provedený v azylových domech pro matky s dětmi ukazuje, že některé klientky mají potřebu získávat pracovní praxi již při pobytu v azylovém domě. Zároveň však předpokládají, že teprve až budou mít bydlení, najdou si práci.

Klientky, které střídají pobyty v azylových domech, se tak mnohdy dostávají do stavu dlouhodobé nezaměstnanosti, kdy ztrácí své pracovní návyky, zažívají pocity nudy, neúčelnosti, nemají smysluplnou aktivitu a nemohou tak ani převzít odpovědnost za své vlastní příjmy (Glumbíková, Gojová, 2016, s. 30).

Dle klientek je režim v azylovém domě vnímán jako bariéra k získání zaměstnání. Klientky popisovaly potřebu změny režimu v azylovém domě, aby více vyhovoval matkám, které chtějí pracovat. Kromě povinností v azylovém domě, popisovaly také problém s hlídáním dětí, jelikož v azylových domech pro matky s dětmi platí pravidlo, že nezletilé děti nesmí být nechány o samotě. Díky nemožnosti nechání dětí o samotě, značně ztěžuje hledání zaměstnání (Glumbíková, Gojová, 2016, s. 30).

Řada autorů říká, že kariéerní úspěšnost silně závisí na úrovni a charakteru vzdělání a na pracovních a životních zkušenostech člověka (Horák, Horáková, 2013, s. 138). Studie provedené na evropských pracovních trzích vypovídají o nerovnosti mezi pracovními místy a pracovní silou v oblasti kvalifikace nebo vzdělávání. Současnou tendencí na trhu práce je totiž marginalizace a vytěsňování nízkokvalifikované skupiny osob. Důvodem je vysoký počet osob s nízkou kvalifikací v Evropě, ale také pokles pracovních míst, které nevyžadují specifické či vyšší vzdělání. Lidé s nízkou kvalifikací tak bývají často na buď neatraktivních pracovních místech, anebo nejistých sekundárních pracovních trzích. Proto bývá tato skupina ohrožena dlouhodobou či opakovanou nezaměstnaností (Horák, Horáková, 2013, s. 139). Dlouhodobě nezaměstnaní jsou velmi obtížně zaměstnatelní kvůli ztrátě pracovních návyků a motivace (Matoušek, 2007, s. 79).

Údaje z roku 2015 týkající se obecné nezaměstnanosti říkají, že existuje závislost mezi dosaženým vzděláním a výší nezaměstnanosti, a to jak u žen, tak u mužů. U mužů je vysoká míra nezaměstnanosti (až 30 %), a to především u osob se základním vzděláním. Ostatní vzdělanostní skupiny 5–8 % a muži s vyšším vzděláním až pod 5 % (Petkovová, 2016, s. 30).

U žen se základním vzděláním se nezaměstnanost pohybuje v 20–25 %. Rozdíl mezi muži a ženami je však ten, že ženy se středoškolským vzděláním bez maturity jsou nezaměstnané v některých letech přes 10 %. Se středním vzděláním s maturitou pak 5 % (Petkovová, 2016, s. 30).

2.2 Dopady nezaměstnanosti na klienty azylových domů

Ztráta zaměstnání má na člověka negativní vliv ekonomický, sociální, psychologický i zdravotní. Vliv má především periodická, anebo dlouhodobá nezaměstnanost, která trvá déle než 12 měsíců. Nezaměstnanost může způsobovat snížení životní úrovně jedince, ale i jejich rodin. Přináší také snížení celkové kvality života, stres, stigma, snížení sebeúcty, snížení lidského kapitálu, jako například ztráta pracovních návyků, narušení rodinných vztahů, vztahů s okolím a zhoršení sociálního kapitálu. Studie také ukazují silnou spojitost nezaměstnanosti s chudobou (Mareš, 2013, s. 332). Nezaměstnanost může být jednou z příčin bezdomovectví (Buchtová, Šmajš, Boleloucký, 2013, s. 342). A naopak stabilní zaměstnání s existenčním minimem, může být cestou k jeho ukončení (Brown, Mueller, 2014, s. 202).

Nezaměstnanost může také způsobovat snížení životních šancí dětí, které žijí v rodinách nezaměstnaných nebo odkládání vstupu do dospělosti. Jedná se o tzv. *NEET generation*, tedy skupinu mladých lidí, která nepracuje, nevzdělává se a v krajním případě ani nevychází z bydliště svých rodičů. Může se také jednat o odkládání životních etap, jako například manželství a další rodinné a osobní komplikace. Také má vliv na sociální a demografické procesy jako zhoršení fyzického či psychického zdraví, které vede ke zvýšení nákladů kvůli absenci příjmů, nárůstu chudoby, růstu sociálně-patologických jevů, sociální vyloučení osob a další (Mareš, 2013, s. 332). Již po půl roce hledání zaměstnání se objevuje dopad na psychické zdraví, ve zvýšené míře pak u osob s psychickými problémy (Władyniak, Trlifajová, Kudrnáčová, 2019, s. 23).

Často se stává, že nezaměstnaní musejí shánět peníze z různých prostředků, a to ať už formální cestou prostřednictvím sociálních dávek, půjček, legálního zaměstnání, pomoci v rodině, anebo neformální cestou zaměstnání tzv. načerno, příležitostnými přivýdělkami nebo vlastními činnostmi, jako například sběr železa. Neformální zaměstnání pak samozřejmě přináší riziko, jestli člověk peníze vůbec dostane a je problematické kvůli uplatňování příslušných nároků sociálního, důchodového a zdravotního systému (Władyniak, Trlifajová, Kudrnáčová, 2019, s. 21). Někteří autoři uvádějí, že pokud je člověk nezaměstnaný déle než devět měsíců, je vnímán zaměstnavateli „jako kdyby ztratil 4 roky praxe“ (Brown, Mueller, 2014, s. 201).

3 Možnosti pracovního uplatnění klientů azylových domů

Zaměstnávání osob bez domova nebývá pro zaměstnavatele příliš atraktivní záležitostí. Přijmout do zaměstnání klienta azylového domu může mít pozitivní i negativní dopady na organizaci i na samotné klienty (Doubravová et al., 2018, s. 24). Přesto však zaměstnání pro klienty azylových domů není nemožné. Pracovní příležitosti můžeme rozdělit na oblast zahrnující veřejně prospěšné práce, společensky účelná pracovní místa a tréninková pracovní místa. Dále na oblast chráněného pracovního trhu pro klienty se zdravotním postižením, a nakonec na oblast standardního neboli otevřeného trhu práce (Doubravová et al., 2018, s. 18).

3.1 Aktivní politika zaměstnanosti

Pokud nahlédneme na pracovní uplatnění z hlediska práva, na základě Listiny práv a svobod sice nemá občan právo na získání konkrétního zaměstnání, ale má právo na pracovní uplatnění. Tedy právo na finanční pomoc v době nezaměstnanosti a pomoc při hledání zaměstnání (Čabanová, 2009, s. 209).

Stěžejním zákonem v České republice upravující právo na práci je *Zákon o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb.*, ve znění pozdějších předpisů (Čabanová, 2009, s. 209). Na jeho základě je definováno právo na zaměstnání: „Právem na zaměstnání je právo fyzické osoby, která chce a může pracovat a o práci se uchází, na zaměstnání v pracovněprávním vztahu (dále jen „zaměstnání“), na zprostředkování zaměstnání a na poskytnutí dalších služeb za podmínek stanovených tímto zákonem.“ (Česko, 2004, § 10)

Právo na práci se v České republice uskutečňuje prostřednictvím státní politiky zaměstnanosti. Jejím úkolem je dosažení rovnováhy mezi poptávkou a nabídkou na trhu práce, využití zdrojů pracovních sil a zaručení práva občanů na práci. Vytváří jí stát a účastní se jí především odborové organizace a zaměstnavatelé. Při realizaci politiky zaměstnanosti stát spolupracuje s dalšími subjekty, které participují na pracovním trhu, jako jsou územní samosprávné celky, organizace zaměřující se na zdravotně postižené, organizace zaměstnavatelů a profesní organizace (Čabanová, 2009, s. 210). Státní správu politiky zaměstnanosti pak vykonává Ministerstvo práce a sociálních věcí a Úřad práce (Čabanová, 2009, s. 211).

Aktivní politika zaměstnanosti zahrnuje opatření, která by měla vést k zajištění maximální úrovně zaměstnanosti v České republice (Čabanová, 2009, s. 212). Na základě *Zákona o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb.* se jedná především o následující nástroje: „rekvalifikace, investiční pobídky, veřejně prospěšné práce, společensky účelná pracovní místa, překlenovací příspěvek, příspěvek na zapracování, příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program.“ (Česko, 2004, § 104) Aktivní politiku zaměstnanosti zajišťují Úřady práce a Ministerstvo práce a sociálních věcí. Na základě zaměstnanosti se na ní podílí i další subjekty (Čabanová, 2009, s. 212).

3.1.1 Rekvalifikace

Rekvalifikací je myšleno zvýšení, rozšíření či prohloubení současné kvalifikace člověka. Zároveň jde také o udržování či obnovu kvalifikace (Čabanová, 2009, s. 212). Obsahem rekvalifikačních programů bývá vzdělávání nebo odborná příprava. Někdy je též součástí podpora motivace a poradenství (Hora, 2013b, s. 279). Programy reagují na problematiku nedostatečné či málo využitelné kvalifikace jedinců, a to například z důvodu strukturálních změn na pracovním trhu, anebo zdravotních problémů jedince (Hora, 2013b, s. 279). Přínosem rekvalifikace je především zvyšování zaměstnatelnosti jedinců, a to díky rozvoji pracovních dovedností, sebevědomí a psychické pohody, podpory motivace při hledání zaměstnání nebo podnikání, anebo změně oboru (Hora, 2013b, s. 279–280).

Při hledání zaměstnání může být pro klienty azylových domů výhodné hledat pracovní příležitosti na pracovních portálech. Mnohdy však klienti nemívají základní počítačovou gramotnost a ani přístup k počítači. Z tohoto důvodu je vhodné využití rekvalifikačních kurzů, jako například základní počítačová gramotnost (Veverková et al., 2020, s. 30).

Mnohdy je popisován jev, kdy jsou rekvalifikační programy spíše zacílené na osoby, které mají nižší až střední znevýhodnění na trhu práce, a ne na ty, které mají znevýhodnění nejvyšší. Příčinou nižší účasti nejvíce znevýhodněných osob může být ze strany Úřadu práce očekávaný nízký vstupní lidský kapitál osob. Může to být vnímáno jako rizikové z důvodu vynaložených nákladů a tlaku na pozitivní výsledky sociální politiky. Řešením může být tzv. profilování, tedy posuzování vhodnosti uchazečů pro účast v rekvalifikačních programech (Hora, 2013b, s. 280).

Od roku 2012 je možné, aby si uchazeč našel a zvolil rekvalifikační kurz na základě svého uvážení. Pokud pak Úřad práce uzná rekvalifikační kurz pro daného uchazeče za vhodný a přispívající k pracovnímu uplatnění jedince, proplatí náklady danému rekvalifikačnímu zařízení. Výhodou tohoto procesu je, že rekvalifikace nezabezpečuje Úřad práce a není tak nutné dbát na pravidla veřejného zadávání a lze se tak vyhnout situaci, kdy by Úřad práce daný kurz vůbec nerealizoval kvůli nízkému počtu účastníků. Od zavedení tohoto opatření se výrazně posílila flexibilita a schopnost reagovat na současné potřeby trhu práce (MPSV, 2020, s. 25).

Rekvalifikační programy byly velmi často využívány v roce 2010 a pak 2013 a 2015. Od té doby nastal ve sledovaných letech 2016–2018 pokles, a to především kvůli snížení počtu uchazečů o zaměstnání, díky čemuž nebyly kurzy tak využívány. Cílovou skupinou kurzů však nejčastěji bývají lidé motivovaní nalézt si zaměstnání, kteří mají vyšší lidský kapitál a většinou najdou pracovní uplatnění bez větších problémů (MPSV, 2020, s. 25). Problémem, který se může týkat klientů azylových domů, je, že lidé s neukončeným základním vzděláním mohou mít problém se zapojením do rekvalifikačních kurzů. Z pohledu zákona o zaměstnanosti by nemělo této skupině osob nic bránit se do kurzů zapojit, ale řada těchto kurzů má jako podmínku, aby uchazeč měl splněné alespoň základní školní vzdělání (MPSV, 2020, s. 26).

3.1.2 Veřejně prospěšné práce

Veřejně prospěšné práce jsou pracovní příležitosti, které vytváří zaměstnavatel na maximálně 24 po sobě jdoucích měsíců (může být i opakovaně). Jsou vytvářeny na základě dohody s Úřadem práce, který na ně poskytuje příspěvek až ve výši finančního ohodnocení zaměstnance, včetně pojištění. Pracovní příležitosti spočívají v úklidu a údržbě veřejných prostranství, budov, komunikací apod. (Česko, 2004, § 112). Veřejně prospěšné práce jsou zaměřeny především na osoby s velkým znevýhodněním na trhu práce jako nízká kvalifikace, starší osoby a osoby opakovaně nezaměstnané (MPSV, 2020, s. 29).

Může se jednat o vhodný způsob zaměstnávání klientů azylových domů, pokud platí určitá kritéria. Například pokud se jedná o skutečnou cestu k přípravě na trh práce, a nikoliv jako finanční úspora nekvalifikovaných pozic. Také by měla být klientům poskytována individualizovaná podpora, pokud je to u klientů potřeba. Dále by měl být nastaven plynulý přechod z veřejně prospěšné práce do klasického zaměstnání. V případě, že by přechod nebyl

poskytnut, je práce z hlediska dlouhodobé nezaměstnanosti poměrně nesmyslná (Doubravová et al., 2018, s. 19).

Tři měsíce před ukončením zaměstnání ve veřejně prospěšné práci by měl začít pracovní poradce hledat návazné pracovní uplatnění pro klienta, aby nedošlo k velké prodlevě mezi zaměstnáním, poklesu příjmů apod. Vhodné je poskytnout poradenství a asistenci při hledání zaměstnání a zjišťovat představy týkající se pracovního uplatnění (Doubravová et al., 2018, s. 20).

Existuje také možnost veřejně prospěšné práce přímo v azylovém domě. Tato možnost má však jisté limity. Jedná se například o to, že po ukončení veřejně prospěšného zaměstnání nelze zajistit klientovi, aby byl dále zaměstnáván z prostředků azylového domu. Dále nejsou prostředky k plnohodnotné asistenci a poskytovatelé služeb nejsou motivováni ke zřizování těchto pracovních příležitostí z důvodů nabíhání dotací do vyrovnávací platby. Také je problémem doporučení klienta zaměstnavateli, který by navázal na tuto spolupráci. Pobočky Úřadu práce nemají totiž zájem o reference na klienta, jelikož v době veřejně prospěšné práce není klient v jejich evidenci a znovu se eviduje až po jejím skončení. V případě nástupu na otevřený trh práce pak klient opět není v evidenci, a tak je pracovní adaptace na zaměstnavateli. Není mu také poskytována pracovní podpora (Doubravová et al., 2018, s. 20).

Další překážkou je skutečnost, že smlouvu o poskytování veřejně prospěšné práce uzavírá azylový dům s Úřadem práce na jeden rok a není to vázáno přímo na jednotlivce. Pokud tedy před vypršením jednoho roku klient nastoupí do běžného zaměstnání, nemůže azylový dům přijmout na veřejně prospěšné práce nového klienta na celý rok, ale jen do vypršení předchozí smlouvy. Nový klient tak nemůže plynule navázat na novou veřejně prospěšnou práci, ale musí být zde mezera na tři měsíce. Nakonec může být problémem také nesoulad s bydlením a prací, kdy z důvodu pobytu jednoho roku v azylovém domě, klient většinou veřejně prospěšné práce nestihne, jelikož při nástupu do azylového domu potřebuje nějaký čas na stabilizaci. Práci tedy musí dokončit už jako bývalý klient, anebo se přímo práce uzavře zároveň s ukončením pobytu ve službě (Doubravová et al., 2018, s. 20). Problémem může být také fakt, že jsou veřejně prospěšné práce často ohodnoceny minimální mzdou (Władyniak, Trlifajová, Kudrnáčová 2019, s. 18). Současná výše minimální hrubé mzdy od 1. 1. 2024 činí 18 900 Kč za měsíc nebo 112,50 Kč za hodinu (MPSV, 2024, nestránkováno).

Výzkum Ministerstva práce a sociálních věcí z roku 2017 říká, že se po absolvování veřejně prospěšné práce vrátilo do evidence uchazečů o zaměstnání celých 60 %. Důvodem je

pravděpodobně fakt, že i v roce 2014 byl tento nástroj aktivní politiky cílen na osoby, které jsou významně znevýhodněny na trhu práce i v případě dobrého stavu trhu práce a jsou ohroženy dlouhodobou nezaměstnaností (MPSV, 2020, s. 29). V tomto případě je tedy hodnota více vypovídající o cílové skupině, na kterou se zaměřuje tato diplomová práce.

Studie také ukázala, že polovina z osob, které se navrátily do evidence uchazečů, šla znovu pracovat v rámci veřejně prospěšných prací nebo jiných dotovaných pracovních místech. Čtvrtina však našla pracovní uplatnění na klasickém pracovním místě. Zajímavé je, že ti, co se neúčastnili veřejně prospěšné práce, byli spíše schopni nalézt nedotované zaměstnání při opakovaném zařazení do evidence. U účastníků se tak může projevit nepříznivý jev, kdy jedinec po vykonání veřejně prospěšné práce očekává, že znovu nastoupí na veřejně prospěšnou pozici. Celkově ze studie vyplývá, že veřejně prospěšné práce pomáhají osobám dlouhodobě nezaměstnaným k pracovnímu uplatnění, ale mají i jistá negativa (MPSV, 2020, s. 29).

3.1.3 Společensky účelná pracovní místa

„Společensky účelnými pracovními místy se rozumí pracovní místa, která zaměstnavatel zřizuje nebo vyhrazuje na základě dohody s Úřadem práce a obsazuje je uchazeči o zaměstnání, kterým nelze zajistit pracovní uplatnění jiným způsobem. Společensky účelným pracovním místem je i pracovní místo, které zřídil po dohodě s Úřadem práce uchazeč o zaměstnání za účelem výkonu samostatné výdělečné činnosti.“ (Česko, 2004, § 113) Opět mohou být poskytovány příspěvky až do výše finančního ohodnocení zaměstnance včetně pojištění, a to nejdéle 24 měsíců (Česko, 2004, § 113).

Výzkum MPSV z roku 2017 ukázal, že v roce 2014 se společensky účelná pracovní místa zaměřila spíše na méně znevýhodněné osoby, a to na osoby pečující o děti, mladší věkové skupiny osob a osoby se středoškolským vzděláním. I přesto se ale ukázalo, že bylo podpořeno 40 % dlouhodobě nezaměstnaných osob. Skupina také vykazuje nízké procento navrácení se do evidence uchazečů, a to především právě u dlouhodobě nezaměstnaných. Pokud se však po ukončení zaměstnání na společensky účelném pracovním místě jedinec vrátí do evidence, má vyšší šanci k úspěchu na trhu práce než osoby, které na takovém pracovním místě nepracovaly (MPSV, 2020, s. 29).

3.2 Podpora v nezaměstnanosti

Tato podkapitola sice nepopisuje prostředek k získání zaměstnání, ale i přesto se lze domnívat, že je vhodné uvedené téma do této kapitoly zařadit kvůli lepšímu přehledu možností a podpory pracovního uplatnění klientů azylových domů. Podkapitola je zaměřena na finanční podporu v nezaměstnanosti.

Téma podpory v nezaměstnanosti navazuje na aktivní politiku zaměstnanosti, jelikož se jedná o její pasivní podobu. Termín *pasivní politika zaměstnanosti* se však již v současném *Zákoně o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb.* nevyskytuje, lze ho však nalézt například ve vyhláškách Ministerstva financí. Pasivní politikou zaměstnanosti je myšleno hmotné zabezpečení a zprostředkování práce uchazečům o zaměstnání (MVČR, 2008, nestránkováno).

Nárok na podporu v nezaměstnanosti vznikne každému uchazeči o zaměstnání, který je veden v evidenci na úřadu práce a splňuje potřebné zákonné podmínky. Základní podmínkou je, že uchazeč měl zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost v posledních dvou letech minimálně po dobu 12 měsíců a odváděl z ní sociální pojištění. Podpůrní doba, kdy je poskytována podpora v nezaměstnanosti, je odstupňována dle věku uchazeče, do 50 let 5 měsíců, od 50 do 55 let 8 měsíců a nad 55 let 11 měsíců. Výše podpory záleží na procentním podílu z průměrného výdělku člověka a za dalších podmínek plynoucí ze zákona. První dva měsíce činí podpora 65 % průměrného výdělku, další dva měsíce 50 % a zbývající 45 %. Při účasti na rekvalifikačním programu činí podpora 60 % průměrného výdělku (Úřad práce ČR, 2023, nestránkováno).

V roce 2018 provedlo MPSV odhad struktury dlouhodobé nezaměstnanosti. Za dlouhodobě nezaměstnané osoby jsou považováni, kteří jsou nezaměstnaní 12 a více měsíců. Ze struktury vyplývá, že se nejčastěji jedná také o osoby nad 55 let, kteří mají nejvyšší dosažené vzdělání základní a také jsou osobami v hmotné nouzi. V této délce nezaměstnanosti však již není možné pobírat podporu v nezaměstnanosti. (MPSV, 2020, s. 35). Hmotnou nouzí je myšlen stav, kdy osoba či rodina nemá dostatečné příjmy k uspokojení základních životních potřeb na úrovni přijatelné pro společnost. Zároveň nelze příjmy zvýšit, jako například prodejem majetku, a vyřešit tak situaci vlastním přičiněním (MPSV, 2023, nestránkováno).

Na základě výzkumu z roku 2020 lze konstatovat, že pouze 39 % sledované populace osob bez domova bylo více než polovinu svého dospělého života zaměstnáno na legálních pracovních místech. Je možné, že více než 60 % ze sledované populace nebude mít ve věku

65 let nárok na starobní důchod (Nešporová, Holpuch, 2020, s. 7). Lze se domnívat, že podpora ze strany státu ve formě dávky uchazečům o práci je velmi nápomocná, ale u osob bez domova, které jsou mnohdy dlouhodobě nezaměstnaní, anebo využívají nelegálního trhu práce, není z dlouhodobého hlediska příliš nápomocná.

3.3 Individuální plán v azylových domech ve vztahu k zaměstnání

Jako prvním prostředkem k získání zaměstnání klientů můžeme vnímat samotnou podporu od azylového domu. Základem spolupráce v azylovém domě zaměřeného na zaměstnání je individuální plán klienta (Doubravová et al., 2018, s. 8). Individuální plánování je koncipováno jako „nástroj k individuálnímu plánování, do kterého se zanáší cíle a kroky spolupráce mezi klíčovým sociálním pracovníkem a klientem sociální služby“ (Froňková, 2018, s. 77).

Získání zaměstnání je jedním z nejčastějších cílů individuálního plánování při pobytu v azylovém domě. Týká se především klientů, kteří chtějí zvýšit své příjmy, chtějí pracovní uplatnění, nebo jejich primárním cílem není získání zaměstnání, ale v rozhovorech se sociálním pracovníkem se zjistí, že získání zaměstnání je nutným prostředkem k dosažení jiných jejich cílů, např. zajištění finančních prostředků pro východu dětí (Doubravová et al., 2018, s. 8).

Uživatelé azylových domů si většinou najdou brigády na méně kvalifikovaných pozicích, často na dohodu o provedení práce. Jedná se například o pozice vrátného, pracovníka na pokladně, pracovníka ve skladu, hlídače parkoviště apod. Také se může jednat o krátkodobé práce, jako výpomoc seniorům, anebo rekvalifikační kurzy. Sociální pracovníci jednoho azylového domu ve spolupráci s městskou částí například nabízí jako možnost placené brigády, tzv. *papírkovou brigádu*, kdy se jedná o úklid veřejných prostranství a kolem tříděného odpadu (Veverková et al., 2020, s. 30).

Při individuálním plánování je důležité zmapovat oblasti připravenosti klienta pro vstup na pracovní trh, tedy na jaké pracovní aktivity je klient připraven (Doubravová, et al., 2018, s. 10). Jedná se o pracovní historii, objektivní zdravotní způsobilost a omezení, vzdělání a rekvalifikace, trestní rejstřík, dluhy a exekuce a vliv na péči o děti, kdy se jedná například o možnost zajištění hlídání pro děti (Doubravová et al., 2018, s. 10–11). Tento problém vnímají ve vztahu k hledání zaměstnání především klientky azylových domů pro matky s dětmi, jelikož

v azylových domech platí pravidlo, že zde nesmí být nechány nezletilé děti samotné (Glumbíková, Gojová, 2016, s. 30).

Dále se mapuje klientův denní režim, schopnost zvládat stres a konfliktní situace, trpělivost a odolnost, schopnost přijetí autority, schopnost formulovat očekávání od práce, vědomí závazku a odpovědnost (např.: povinnosti stanovené zákoníkem práce), orientace na trhu práce (např.: základní pojmy pracovních smluv) a nakonec úroveň sebereflexe (Doubrovová et al., 2018, s. 11–12).

Po zmapování by měl být klient naveden na odpovídající pracovní uplatnění. Mapování rozděluje klienty na ty, kteří jsou bezprostředně uplatnitelní na trhu práce, dále ty, kteří jsou uplatnitelní, ale v ochranném režimu (potřebují určitý stupeň podpory), nebo ty, kteří výhledově nesměřují na trh práce. Důvodem je například zdravotní stav, věk a rané mateřství. Takovým klientům lze však nabízet jiné pracovní aktivity na základě jejich potřeb jako seberealizace, naplnění volného času, rozvoj dovedností apod. (Doubrovová et al., 2018, s. 13).

Výzkum Veverkové et al. (2020) realizovaný jako analýza 57 vzorků individuálních plánů ukázala, že se klientům sociálních služeb daří ve větší míře své cíle plnit (Veverková et al., 2020, s. 29). Většinou se klientům podaří splnit krátkodobé a dílčí cíle, které mohou být splněny do další konzultace se sociálním pracovníkem. Důvodem může být také fakt, že pokud by klient cíle neplnil a nespolupracoval, byl by mu pobyt v azylovém domě ukončen. Dále se nastavují také dlouhodobé cíle, které buď klient v jednom roce pobytu splní, anebo nesplní (Veverková et al., 2020, s. 29). Cílem individuálního plánování může být například právě nalezení vhodného zaměstnání, ale také nalezení vhodného bydlení, zlepšení zdravotního stavu, řešení dluhové problematiky, vyřizování úředních záležitostí, práce na zlepšení kompetencí klienta či další jiné specifické cíle, například zlepšení mezilidských vztahů (Veverková et al., 2020, s. 29–31).

Podpora ze strany azylového domu klientům je velmi potřebná, především proto, aby se klientům dařilo plnit jejich pracovní aktivity. Podpora může být informační týkající se témat, která jsou potřebná v práci znát. Jedná se například o informace týkající se mzdy, dopady dluhů a exekucí na mzdu, výpočet dávek, dále práva a povinnosti zaměstnanců apod. Dále je to podpora režimová, kdy se jedná o podporu klienta v rámci režimu azylového domu, tedy například, že klient, který pracuje na noční směny, si bude moct vybrat pokoj a bude mít tak lepší podmínky pro náležitý odpočinek po práci. A nakonec podpora psychosociální, tedy

oceňování pokroku v práci, reflektování zážitků z práce, sledování případných rizik apod. (Doubravová et al., 2018, s. 13–14).

Vzhledem k nutnosti plnění individuálního plánu bývá z pohledu sociálních pracovníků častým jevem, že klient sděluje jen to, co sociální pracovník potřebuje slyšet. Situace se objevuje zejména u klientů, kteří bydlí opakovaně v azylovém domě. Klient mívá často pocit, že pobyt v azylovém domě je podmíněn jeho motivací k zaměstnání. Je tedy těžké odhadnout, kdo má opravdu o práci zájem. Cíle spjaté s prací tak klienti často formulují kvůli tomu, že se to od nich očekává, sami ale vědí, že pracovat je pro ně důležité a mohou se jim tak zvýšit příjmy (Doubravová et al., 2018, s. 8).

3.4 Pracovní aktivizace v azylových domech

Aktivační, nebo také *aktivizační program*, je pojmem, který je používán především v oblasti politiky zaměstnanosti. Jedná se o opatření sociální politiky, která mají za cíl začleňovat nezaměstnané na trh práce. Užší pojetí tak nazývá programy využívající aktivační přístup a širší pojetí tak nazývá všechna opatření aktivní politiky zaměstnanosti. V obou případech je však stejná zaměřenost aktivit na nezaměstnané, zaměstnance a zaměstnavatele, které mají za cíl řešit situaci na trhu práce (Hora, 2013a, s. 277).

Většina aktivizačních programů potřebuje k činnosti přímé působení sociálního pracovníka na klienta. Používá tak formu, kdy je určena nabídka, plánuje se, realizuje a kontrolují se aktivity jedince (tedy aktivační přístup). Spadá sem například poradenství zaměřené na tvorbu životopisu a orientace při hledání zaměstnání, zprostředkování neboli kontakt se zaměstnavateli, vzdělávací aktivity, jako například rekvalifikace, dále motivační aktivity, pracovní rehabilitace a kontrola aktivit nezaměstnaných (Hora, 2013a, s. 278).

Pojem *aktivizace* není v případě pracovní aktivizace v azylových domech zcela výstižným označením, ale používá se. Správný pojem neodpovídá tomu, že se do těchto aktivit zapojují klienti, kteří jsou již „aktivní“, většinou také sledují jiné cíle a neřadí se mezi základní činnosti azylových domů, ale jsou spíše podporou k sociálnímu začleňování osob (Doubravová et al., 2018, s. 14).

Pracovní aktivizací jsou v tomto případě tedy myšleny všechny pracovní činnosti vykonávané klienty mimo zaměstnání v jejich volném čase, aby klienti zažívali pocit

užitečnosti, potřebnosti, měli šanci něco dokázat a celkově, aby byli udržováni v činnosti a životní aktivitě. Jedná se tedy o jednorázové či opakující se aktivity poskytované sociální službou. Cílem pracovní aktivizace je upevňování dovedností, duševní hygiena, podpora sebeúcty a sebeuplatnění a mapování možností pracovního uplatnění (Doubrovová et al., 2018, s. 14).

Za pracovní činnosti v rámci aktivizace klientům nepřísluší mzda ani plat. Klienti mohou však získat balíčky materiální pomoci, body či žetony ke službám a materiálním zdrojům v azylovém domě, stravenky, anebo přímo nějakou finanční odměnu (Doubrovová et al., 2018, s. 14). Činnosti obvykle souvisí s běžným fungováním azylového domu. Tedy jednorázové aktivity, které jsou v danou dobu potřeba udělat, jako například malování, stěhování, údržba. Může se však jednat také o aktivity přímo vytvořené pro aktivizaci klientů, jako společné vaření, volnočasové akce apod. (Doubrovová et al., 2018, s. 15). Spousta poskytovatelů aktivizaci doporučuje jako nezbytnou pro proces zotavování, ale i samotní klienti uvádějí, že mají potřebu „něco dělat“. Existuje však menší část klientů, kteří nemají zájem ani o aktivizaci, ani o placené zaměstnání (Doubrovová et al., 2018, s. 16).

3.5 Chráněný a otevřený trh práce

Pokud je klient azylového domu zároveň také osobou se zdravotním postižením, může využívat chráněný trh práce (Doubrovová et al., 2018, s. 22). Dle *Zákona o zaměstnanosti č. 435/2006 Sb.* (Česko, 2004, § 78) jsou do chráněného trhu práce řazeni zaměstnavatelé, kteří zaměstnávají více než 50 % osob se zdravotním postižením ze svého celkového počtu zaměstnanců a mají písemnou dohodu s Úřadem práce o jejich uznání jako chráněného pracovního trhu. Úřad práce tak zaměstnavateli poskytuje příspěvek a zároveň může požádat o příspěvek na provozní náklady za chráněné pracovní místo (Doubrovová et al., 2018, s. 22).

Ke dni 31. 12. 2021 bylo v České republice 5114 klientů azylových domů (MPSV, 2021, nestránkováno). Velmi podobná data ukazuje roční výkaz k 31. 12. 2014, kdy bylo v České republice celkem 5554 uživatelů azylových domů (Kuchařová, Janurová, 2016, s. 45). Klientů se zdravotním postižením, kteří byli řazeni do 1.–3. stupně závislosti na péči jiné fyzické osoby, bylo v roce 2014 pouze 35. V kategorii čtvrtého stupně nebyl v roce 2014 z klientů azylových domů nikdo. Jedná se tedy o zanedbatelný počet z celkového počtu klientů. Důvodem je pravděpodobně fakt, že většina azylových domů neposkytuje osobám se zdravotním postižením

potřebnou péči, a tak jsou umisťováni především ve specializovaných zařízeních (Kuchařová, Janurová, 2016, s. 47). Na základě dostupných údajů lze dovodit, že chráněný trh práce není typickými klienty azylových domů příliš využíván. Pokud se však jedná o klienta azylového domu, který má zároveň zdravotní postižení, může se jednat o vhodnou možnost pracovního uplatnění.

Otevřený trh práce je klasickým pracovním trhem. Na rozdíl od chráněného trhu práce zde mají zaměstnavatelé povinnost zaměstnávat pouze 4 % osob se zdravotním pojištěním, pokud mají více než 25 zaměstnanců (Česko, 2004, § 81). Otevřený trh práce je ideální možností pracovního uplatnění, ale ne vždy je pro klienty azylových domů dostupný. Dobré je s ohledem na individuální potřeby klienta využívat pracovní asistenci s kombinací podpory od azylového domu (Doubravová et al., 2018, s. 21). Motivací pro zaměstnavatele mít ve své organizaci člověka bez domova, může být například společensky odpovědné chování či vnímání zaměstnání osoby bez domova jako konkurenční výhodu a zvýšení atraktivity firmy pro potenciální partnery (Doubravová et al., 2018, s. 24).

Jako pracovní asistence na otevřeném trhu práce je vhodná ta, která je poskytována nezávislým subjektem mimo sociální službu (Doubravová et al., 2018, s. 16). Vhodné je setkání poskytovatelů služby s managementem i s budoucími kolegy se kterými bude klient pracovat. Zpočátku je vhodné poskytnout zaměstnancům základní informace o orientaci v tématu, jako například vysvětlení situací, které by mohli vnímat jako neobvyklé (Doubravová et al., 2018, s. 24). Nedoporučuje se naopak klienty příliš „šetřit“. Vhodné je poskytovat výhody a dělat jen takové ústupky, které skutečně potřebují, a klienty přehnaně „neopečovávat“ a litovat (Doubravová et al., 2018, s. 24–25). Také je doporučeno klientům raději sdělovat všechny informace a nespoléhat na to, že je již znají (Doubravová et al., 2018, s. 25).

Osoby, které nejsou zaměstnatelné na otevřeném ani chráněném trhu práce mohou využívat sociálně terapeutické dílny. Jedná se o ambulantní služby poskytované osobám se sníženou soběstačností z důvodu zdravotního postižení. Díky službě si klienti zdokonalují své pracovní návyky a dovednosti (Česko, 2006d, § 67), ale nezískává za práci finanční ohodnocení (Doubravová et al., 2018, s. 22). Tato služba však nebývá pro typické klienty azylových domů vhodná, jelikož jsou využívány osobami se zdravotním postižením a ti se mezi typickými klienty příliš nevyskytují.

Existuje také možnost zaměstnávání osob bez domova v sociálních podnicích. Sociální podnikání zahrnuje podniky prospívající společnosti a životnímu prostředí. Tyto podniky

mnohdy nabízí pracovní uplatnění pro osoby se zdravotním postižením a pro osoby s kulturním nebo sociálním znevýhodněním (Šťastná, 2013, s. 326). Zaměstnání v sociálním podniku má řadu pozitivních dopadů na zaměstnané klienty. Jedná se o přínos finanční, získávání pracovních dovedností, vytváření kontaktů a zvýšení sebevědomí a sociálního statusu. Kladný dopad má také na rodiny cílových skupin a na komunity v místě sociálního podniku. Ukazuje se tak nový pohled na schopnosti a potenciál znevýhodněných osob (Šťastná, 2013, s. 327).

Osoby bez domova jsou však bohužel v sociálních podnicích v České republice zaměstnávání spíše v menšině. Nejčastějšími cílovými skupinami sociálních podniků jsou osoby se zdravotním postižením a osoby dlouhodobě nezaměstnatelné (Asmalovskij, Sadílek, 2016, s. 333). Můžeme se domnívat, že pokud by existovalo více sociálních podniků pro osoby bez domova, jednalo by se o ideální možnost pracovního uplatnění, a to především ve fázi reintegrace do většinové společnosti.

3.6 Tréninková pracovní místa

Další možností pracovního uplatnění jsou tréninková pracovní místa. Ta jsou určena lidem, kteří jsou limitováni na otevřeném trhu práce. Limitem může být například ústavní výchova, absence čistého trestního rejstříku, bezdomovectví (ať už se jedná o osobu bez domova, která je „na ulici“, anebo v azylovém domě), psychické potíže, limitující sociální situace, absence rodinného zázemí a další (Česká asociace streetwork, 2020, s. 1).

Cílem tréninkového zaměstnání je stabilizace situace jedince a získání pracovních kompetencí s postupným přechodem na otevřený trh práce. Stabilizace jedince se týká jeho financí, bydlení, fyzického a duševního zdraví, bydlení i vztahů. Při tréninkovém zaměstnání je potřeba, aby byl zaměstnanci k dispozici sociální pracovník, mentor či jiný odborník na danou oblast (Česká asociace streetwork, 2020, s. 4).

Tréninková pracovní místa však nejsou legislativně ukotvena a nejsou na ně poskytovány státní dotace. Podporu realizátorům pracovních míst poskytoval v období 2014–2020 *Operační program Zaměstnanost*, kdy šlo prostředky hradit z přímých nákladů projektu (Doubrovová et al., 2018, s. 21). Na tento program navazuje *Operační program Zaměstnanost plus* na období 2021–2027, který se zaměřuje na oblast budoucnosti práce, sociálního začleňování, sociální inovace, materiální a potravinové pomoci nejchudším osobám a také technické pomoci (ESFČR, nedatováno, nestránkováno). Mimo jiné se program zaměřuje právě

na podporu aktivit vedoucích k získání vhodného a udržitelného zaměstnání, jako například pracovní trénink, motivační a aktivizační opatření, dotovaná pracovní místa, podpora rekvalifikace a dalšího vzdělávání apod. (MPSV, 2022, s. 23).

3.7 Nevhodné možnosti pracovního uplatnění

Je žádoucí doplnit také možnosti pracovního uplatnění, které jsou považovány za nevhodné, ale klienti azylových domů je běžně využívají. Jedná se o nelegální trh práce a veřejnou službu (Doubravová et al., 2018, s. 21–22).

Nelegální práce je dle *Zákona o zaměstnanosti č. 435/2006 Sb.* popsána jako „závislá práce vykonávaná fyzickou osobou mimo pracovněprávní vztah.“ (Česko, 2004, § 5). Veřejností často označována jako práce tzv. *načerno*, tedy zaměstnání bez uzavření jakékoliv pracovní smlouvy, včetně dohody o pracovní činnosti a dohody o provedení práce. V případě cizinců se o nelegální zaměstnání například jedná také v případě, že jedinec nemá platné oprávnění k trvalému pobytu v České republice nebo povolení k zaměstnání (Státní úřad inspekce práce, nedatováno, nestránkováno).

Pod pojmem nelegální práce je od roku 2012 zahrnut také tzv. *švarcsystém*, kdy je jedna ze smluv nahrazena jinou, většinou obchodní smlouvou. Jedná se o situaci, kdy zaměstnanec vykonává klasické činnosti pro zaměstnavatele, ale vystupuje jako osoba samostatně výdělečně činná. Jedná se však vždy o individuální posouzení orgánů inspekce práce (Státní úřad inspekce práce, nedatováno, nestránkováno).

Důvodem práce *načerno* mohou být například přehnaná očekávání při hledání nového zaměstnání po jeho ztrátě. Většinou musí jedinci postupně slevovat svá očekávání a někteří nakonec ztratí naději, že nějaké zaměstnání vůbec najdou. Začnou se tak stahovat z trhu práce (Mareš, 2013, s. 331).

Nelegální zaměstnání má mnoho nevýhod, které mohou mít dopad jak na zaměstnance, tak na zaměstnavatele. Pokud zaměstnanec vykonává nelegální práci, může mu být dána pokuta až ve výši 100 000 Kč. Fyzické osobě umožňující nelegální práci pak pokuta až ve výši 5 000 000 Kč a právnické nebo fyzické osobě, která podniká, až ve výši 10 000 000 Kč (Státní úřad inspekce práce, nedatováno, nestránkováno).

Problematika práce *načerno* se objevovala již v rozhovorech s lidmi bez domova v rámci šetření, jež bylo součástí mé bakalářské práce, kdy respondenti mluvili o problémech s finančním ohodnocením za vykonanou práci (Kellnerová, 2021, s. 40). Jeden respondent například uvedl, že při jedné práci *načerno* na Slovensku, obdržel jen 2 eura za týden. Druhý zase dostal zapláceno pouze 50 korun, když vypomáhal s prací na něčím domu (Kellnerová, 2021, s. 40).

Pokud má jedinec dluhy či exekuce, může být pro něj určitým východiskem účastnit se neformálního zaměstnání, jelikož tyto příjmy nedaní. V budoucnu však tato práce může způsobit celou řadu komplikací (Władyniak, Trlifajová, Kudrnáčová, 2019, s. 4). Jak už bylo uvedeno v kapitole o nezaměstnanosti, může být také problematické, jestli zaměstnanec vůbec peníze za odvedenou práci dostane a objevují se také komplikace se zdravotním, sociálním a důchodovým systémem (Władyniak, Trlifajová, Kudrnáčová, 2019, s. 21). Pokud jedinec pracuje na nelegálním trhu práce, může být z tohoto důvodu také vyřazen z evidence uchazečů o zaměstnání na Úřadu práce (Česko, 2004, § 30).

Druhou nevhodnou možností pracovního uplatnění je využití veřejné služby ke zvýšení si příspěvku na živobytí (Doubravová et al., 2018, s. 21). Veřejnou službou je myšlena aktivita pomáhající například obcím nebo dalším subjektům, především v oblasti životního prostředí, čistoty ulic, veřejných prostranství, sportovní a kulturní oblasti a oblasti sociální péče. Vykonávají ji lidé pobírající dávky hmotné nouze, kteří jsou vedeni jako uchazeči o zaměstnání. Za tuto aktivitu nenáleží jedinci odměna (Česko, 2006c, § 18a).

Jedinci, kteří pobírají příspěvek na živobytí, a to déle než 6 měsíců a nejsou aktivní, či nemají nárok na podporu v nezaměstnanosti či rekvalifikaci, klesne jim částka z příspěvku na existenční minimum (Doubravová et al., 2018, s. 21). Životním minimem je myšlena minimální hranice příjmů potřebná k zajištění výživy a základních potřeb a existenčním minimem je myšlena minimální hranice příjmů, která je považovaná za nutnou pro zajištění výživy a základních potřeb jedince na úrovni přežití (Česko, 2006b, § 1). Životní minimum pro jednotlivce v roce 2023 činí 4860 Kč za měsíc a existenční minimum 3130 Kč za měsíc (MPSV, 2023, nestránkováno).

Pokud jedinci aktivní začnou být, například nastoupí do rekvalifikačního programu nebo projektu od Úřadu práce, tak se výše příspěvku nezmění. Pokud však jedinec odpracuje 30 hodin veřejné služby měsíčně, vzroste mu příspěvek na živobytí o částku 865 Kč měsíčně (MPSV, 2023, nestránkováno). Tento způsob přivýdělku nelze však pokládat za placenou práci

a ani za úspěšnou formu začlenění na trh práce. Veřejnou službu lze doporučit jen v případě, že skutečně není pro klienta dostupná žádná jiná alternativa a je potřeba klientovi zvýšit příspěvek na živobytí (Doubravová et al., 2018, s. 21).

4 Vybrané překážky uplatnění na trhu práce pro klienty azylových domů

Lidé bez domova nemají jednoduchý vstup na pracovní trh. Vedle obecných překážek pro uplatnění na trhu práce existují i přímo bariéry ovlivňující osoby bez domova, v tomto případě tedy osoby *sociálně vyloučené a s nízkou kvalitací*. Hlavním problémem v této oblasti je nedostatečně inkluzivní vzdělávání pro tuto cílovou skupinu a jejich nízká zaměstnanost (MPSV, 2014, s. 17).

Mezi hlavní bariéry, které označilo MPSV pro tuto cílovou skupinu a které již byly uvedeny v kapitole o nezaměstnanosti, jsou nízká úroveň vzdělání a kvalifikace, nedostatečná motivace, kdy jsou jedinci bez pracovních návyků, potřebují přijmout práci jako společenskou hodnotu, jsou v limitujícím sociokulturním prostředí, trpí předlužeností, jsou závislí na systému sociální podpory a naráží na předsudky a diskriminaci ze strany zaměstnavatelů. Dále jsou to také nedostatečné sociální kompetence, zdravotní znevýhodnění, kriminalita, ale také samotné bezdomovectví. Roli hraje také mezigenerační přenos výše uvedených faktorů (MPSV, 2014, s. 17–18). Tato kapitola se opírá o výše zmíněné překážky. Byly však zredukovány na ty, které se opírají o více odborných zdrojů a jsou ve shodě s názory více autorů.

Na vybrané oblasti, které jsou zmíněny v této kapitole, jsem se již zaměřila ve své bakalářské práci zaměřující se na reintegraci osob bez domova do majoritní společnosti, kdy jsem uskutečnila rozhovory s dvanácti osobami bez domova (Kellnerová, 2021, s. 19–24). Některé z uvedených oblastí jsou nejen překážkou pro pracovní uplatnění klienta, ale také problematikou reintegrace do většinové společnosti. V této práci se však na problematiku dívám z jiného úhlu pohledu s převážným použitím jiných odborných zdrojů a zaměřuji jej úzce na klienty azylových domů. V některých případech však odkazuji na svou bakalářskou práci kvůli rozhovorům s osobami bez domova, které jsem při její přípravě uskutečnila.

4.1 Nízká úroveň vzdělání a kvalifikace

Vliv nízké kvalifikace na zaměstnatelnost člověka byl již přiblížen v kapitole o nezaměstnanosti. Je tedy zřejmé, že nízká kvalifikace je na trhu práce nejen bariérou pro osoby bez domova, ale také pro ostatní cílové skupiny.

Nízká kvalifikace a nízké vzdělání má velký vliv na zaměstnatelnost člověka a způsobuje tak nízkou konkurenceschopnost člověka na trhu práce. Odbornost a úroveň vzdělání jsou velmi důležitými atributy při výběru zaměstnance zaměstnavateli (Petkovová, 2013, s. 7). Platí, že čím nižší vzdělání jedinec má, tím horší je jeho situace na trhu práce. V České republice je skupina osob se základním vzděláním ještě více znevýhodněna proto, že je ve výrazné menšině, a tak je snadno vytlačena skupinou s vyšším vzděláním, a to i na pozicích, které takové vzdělání nevyžadují (MPSV, 2020, s. 14).

Výzkum Kuchařové a Janurové z roku 2016 ukázal, že mezi uživateli azylových domů nejčastěji převládá základní vzdělání. Poměrně hodně klientů má však také odborné vyučení bez maturity a v žádném ze sledovaných azylových domů, nepřevládaly osoby s vysokoškolským vzděláním (Kuchařová, Janurová, 2016, s. 68). Mezi ženami (jednotlivci) a samoživiteli převládalo základní vzdělání a mezi muži (jednotlivci) pak odborné vyučení. V azylových domech pro muže (jednotlivce) se však vůbec nevyskytovali klienti se středoškolským vzděláním (Kuchařová, Janurová, 2016, s. 69).

Osoby se základním vzděláním jsou přitom nejvíce ohroženou skupinou na trhu práce a jejich nezaměstnanost je pětikrát vyšší než celková míra nezaměstnanosti. Tvoří tak 31,8 % uchazečů o zaměstnání. Některé kraje, jako například Ústecký a Karlovarský ale vykazují dokonce až poloviční míru uchazečů o zaměstnání s nízkým vzděláním. V tomto případě však může být důvodem celková horší vzdělanostní struktura obou krajů (MPSV, 2020, s. 14).

Česká republika je vzhledem k ostatním státům EU typická vysokou nezaměstnaností osob s nízkou kvalifikací. V dnešní době je obzvláště důležité se touto oblastí zabývat už jen proto, že s rostoucím pokrokem technologií ubývá pracovních míst pro osoby s nízkou kvalifikací. Silně se nízká kvalifikace projevuje také v sociálním vyloučení, kdy může být příčinou, ale zároveň i důsledkem (MPSV, 2014, s. 17).

Zároveň je předpokladem, že se zaměstnávání osob s nízkým vzděláním bude stále zhoršovat vzhledem k měnící se struktuře požadavků na vzdělávání a kompetence pro pracovní místa. Se stoupající mírou automatizace a robotizace postupně upadají manuální profese, ve kterých se většinou uplatňují lidé s nízkým vzděláním. Také se postupně snižuje jejich procento na ekonomicky aktivní populaci, a tak jsou oproti nim zvýhodňováni uchazeči s vyšším vzděláním a kvalifikací (MPSV, 2020, s. 15).

Podpora této cílové skupiny by měla být ve vytváření pracovních míst pro ně určených, ale také ve vytváření možností dalšího vzdělávání, díky kterému by se posílilo jejich postavení na pracovním trhu (MPSV, 2014, s. 17).

4.2 Předluženost

Pojmem *předluženost* je myšlena situace, kdy dlužník není schopen splácet své finanční závazky (Hůlová, 2013, s. 336). Zatímco běžná zadluženost je považovaná za součást moderní společnosti a nepředstavuje přímé společenské riziko, tak předluženost již pro dlužníka společenské riziko znamená. Předluženost je však pouze určitým stavem zadluženosti (Hůlová, 2013, s. 337).

Tento stav může poskytnout kohokoliv, kdo má finanční závazky, a to ať už aktivní, například ve formě úvěru, anebo pasivní, například jízda načerno v městské hromadné dopravě nebo dluh z důvodu neplacení nájmu. Předlužení vzniká stálým zvyšováním finančních závazků, kdy jsou příjmy nižší než výdaje, anebo nečekanou událostí, která ovlivní příjmy jedince jako například nemoc nebo výpověď v zaměstnání. Předluženost je spojena s mnoha sociálně patologickými jevy jako závislosti, kriminalita, prostituce, rozpady rodin apod. (Hůlová, 2013, s. 337).

Exekuce mohou mít velký vliv na motivaci jedince získat si nelegální zaměstnání. V případě exekučních srážek z příjmů, může být konečný příjem pro člověka stejný, jako kdyby pobíral pouze sociální dávky. Proto si mnohdy lidé s exekucemi hledají nelegální zaměstnání, které pro ně v takové situaci může být řešením. Na straně druhé mohou exekuční srážky snižovat i motivaci zaměstnavatelů tyto osoby zaměstnávat, jelikož se jedná o poměrně velkou administrativní přítěž s řešením těchto srážek (2020, MPSV, s. 56).

Zadluženost, která postupně narůstá až v exekuční řízení je dle organizací zabývajících se touto problematikou, jako například Arcidiecézní charita Praha a Rubikon centrum z.s., přítomná téměř u každého jejich druhého klienta. Zadlužeností pak trpí téměř každý člověk bez domova (Pěnkava, 2018, s. 90).

Pokud se zaměříme na klienty azylových domů, opět má většina z nich dluhy. Výzkum zaměřující se na strukturu skupin osob bez domova, který se také zaměřil na azylové domy, zjistil dluhovou problematiku u klientů ve 111 zařízeních z celkem 119. Většina zařízení

z tohoto počtu uvádí, že 80–90 % klientů má dluhy. Jen některé azylové domy odhadují menší počet, jedná se však vždy alespoň o 50 % (Kuchařová, Janurová, 2016, s. 71).

Z důvodu vysokého počtu zadlužených klientů v azylových domech je důležité se na tuto problematiku zaměřit během spolupráce sociálního pracovníka s klientem. Důležité je seznámit klienta s tím, co pro něj dluhy znamenají a dbát důraz na to, že nelze před dluhy „utéct“. Měl by být seznámen s dopady exekuce na jeho život a příjmy, jaký bude postoj zaměstnavatele v případě, kdy má klient problém s dluhy. Také by měl být upozorněn na potřebu nepromeškat možnosti řešení této situace především, pokud je cílem klienta získat si legální zaměstnání. Vhodné je také, aby se proces oddlužení nechal raději na specializovaných dluhových poradnách, jelikož se jedná o velmi komplikovanou oblast, kde může mít nesprávně vedené poradenství velký dopad (Doubravová et al., 2018, s. 11).

Pracovníci azylových domů uvádí, že se nejčastěji u klientů vyskytují dluhy vůči městům a obcím, tedy například z neplacení komunálního odpadu u trvalého či bývalého bydliště, dále kvůli městské hromadné dopravě kvůli jízdě načerno, půjčkám od bankovních i nebankovních společností, zdravotnímu pojištění, neplacení energií a nájmu z předchozího bydliště, dále kvůli výživnému, trestné činnosti a soudní výlohy, účtu za telefon, nebo i koupení zboží z „letáku“ či dluhy z využívání sociálních služeb (Kuchařová, Janurová, 2016, s. 71–72). Odhady respondentů ohledně výše dluhů klientů se pohybovaly od stovek korun po více než milion korun (Kuchařová, Janurová, 2016, s. 72).

Někteří pracovníci uvádí, že jsou však klienti azylových domů obtížně zaměstnatelní i bez zadlužení. Především kvůli nízkému vzdělání ale uváděli také těžkou situaci samoživitelek, anebo matek po rodičovské dovolené. Zadluženost však velmi ztěžuje nalezení si zaměstnání, jelikož se klientům časem dluhy zvětšují a při nalezení zaměstnání by jedinec prakticky musel odevzdat celý svůj výdělek na splacení dluhů. V takovém případě je tedy malá motivace si legální zaměstnání nalézt. Problémem také může být strach z komunikace s úřady (Kuchařová, Janurová, 2016, s. 72).

V souvislosti s dluhovou problematikou jsem se v jednom rozhovoru při psaní své bakalářské práce setkala s respondentem, který hovořil o situaci, kdy se mu neustále zvyšoval dluh kvůli neplacení výživného a hrozil mu z tohoto důvodu až pobyt ve vězení (Kellnerová, 2021, s. 37).

4.3 Psychické a zdravotní znevýhodnění

Zdraví osob bez domova je dlouhodobě diskutovanou problematikou. Jejich zhoršený zdravotní stav způsobuje nižší kvalitu života a vyšší úmrtnost oproti většinové populaci. Projevují se také nerovnosti v přístupu ke zdravotní péči, jelikož lidé bez domova mají mnohdy onemocnění v pokročilém stádiu, kdy je potřeba vynaložit vyšší náklady, než když je nemoc podchycena v počátečním stádiu. Špatný zdravotní stav také způsobuje další závislost na sociální pomoci a podstatnou překážku při hledání zaměstnání. Téměř dvě pětiny osob bez domova vnímá své zdraví jako spíše špatné a pouze jedna pětina jej hodnotí jako velmi dobré. Na základě místa přespávání osob bez domova se však v tomto případě nejedná o velké rozdíly (Nešporová, Holpuch, 2020, s. 69). Své fyzické i duševní zdraví vnímají velmi podobně jak jedinci žijící venku, tak i v noclehárnách, azylových domech, domech na půl cesty i ubytovnách. Lidé žijící v azylových domech hodnotí své fyzické zdraví nejčastěji jako spíše dobré (42 %). Velmi špatné hodnotí 12 % (Nešporová, Holpuch, 2020, s. 70).

Mezi lidmi bez domova se také v hojné míře vyskytují psychické potíže a poruchy osobnosti. Psychické problémy často souvisí se závislostmi, kdy je u osob bez domova velmi rozšířené nadměrné pití alkoholu nebo užívání drog, které má vliv na jejich celkový zdravotní stav (Nešporová, Holpuch, 2020, s. 69). V případě subjektivního hodnocení bylo duševní zdraví hodnoceno jen o trochu lépe než to fyzické, stále se však neukazují příliš velké rozdíly mezi místem přespávání. Mírně horší jej však uváděli lidé bez domova přespávající venku (Nešporová, Holpuch, 2020, s. 71).

Otázka závislosti byla reflektována také v mé bakalářské práci. Zajímavé bylo, že se však mezi mými respondenty, dvanácti osobami bez domova, se kterými jsem uskutečnila rozhovory, nevyskytovalo užívání drog, pouze zkušenost s marihuanou. Konzumace alkoholu se sice již vyskytovala, ale odpovědi byly velmi různé. Alkohol byl jedním respondentem dokonce uveden jako příčina propadu na ulici a jeden respondent uvedl, že je po léčbě závislosti na alkoholu (Kellnerová, 2021, s. 37). Při těchto rozhovorech jsem však nabyla dojmu, že o této problematice respondenti nechtěli moc mluvit. Domnívám se, že důvodem může být jejich častá stereotypizace spojená s užíváním návykových látek.

Výzkum Nešporové a Holpucha (2020) uvádí, že 16 % osob bez domova uvedlo, že alespoň jednou týdně užívají drogy, 16 % uvedlo, že jsou závislí na alkoholu a 18 % uvedlo, že

konzumují alkohol denně (Nešporová, Holpuch, 2020, s. 77-78). Ve 23 % však uváděli, že alkohol vůbec nepijí (Nešporová, Holpuch, 2020, s. 78).

Výzkum zaměřující se na zdraví klientů azylových domů ukázal, že 72 % z respondentů mělo v minulosti zkušenost s úrazy či operacemi (Glumbíková et al., 2017, s. 58). Nejčastěji se jednalo o operace či úrazy horních nebo dolních končetin a také nemoci trávicí soustavy, které mohou souviset s nižší kvalitou stravy. Aktuální fyzická onemocnění uvedlo kolem 38 % respondentů, přičemž se nejčastěji jednalo o snížení hybnosti (Glumbíková et al., 2017, s. 60). Co se týče psychických potíží, tak 62 % respondentů uvedlo, že má akutní psychické potíže. Nejčastěji se jednalo o nespavost a úzkosti. Někteří klienti však také uváděli schizofrenii či jiné psychotické poruchy (Glumbíková et al., 2017, s. 61). Některé studie dokonce poukazují na problematiku sebevražd, kdy je jí ohroženo až 45 % osob bez domova a 9–29 % se o ní dokonce již pokusilo (Bedmar et al., 2022, s. 2).

Přesto, že zdraví bývá faktorem značně ovlivňující pracovní uplatnění, v případě pobytu v azylových domech je klienty vliv pobytu na jejich zdraví popisován velmi pozitivně. Výzkum zaměřující se na zdraví klientů azylových domů zjistil, že klienti vnímají pobyt jako stav, kdy se začali více zajímat o své zdraví a začali chodit k lékaři. Prvním impulsem bývá vstupní lékařská prohlídka při zahájení pobytu v azylovém domě. Pozitivně je také vnímána podpora zdraví klientů ze strany sociálních pracovníků. Zdraví se tak může stát přímo součástí individuálního plánu (Glumbíková et al., 2017, s. 18).

Mezi lidmi bez domova panují velké rozdíly v přístupu ke zdravotní péči. Oproti lidem přespávajícím venku využívají klienti azylových domů lékařskou péči daleko častěji. Ve výzkumu zaměřeném na tuto oblast zhruba každý šestý člověk žijící v azylovém domě uvedl, že byl u lékaře dvacetkrát a víckrát za poslední rok, tedy pětkrát více než ostatní dospělá populace osob bez domova (Nešporová, Holpuch, 2020, s. 75). Azylový dům byl ve výzkumu Glumbíkové a kolektivu (2017) vnímán také jako určité zázemí pro péči o zdraví. Někteří také mluví o určitém dohledu nad jejich zdravím, především proto, že nemohli v azylovém domě pít alkohol ani užívat jiné návykové látky (Glumbíková et al., 2017, s. 19). Také byl v uváděném výzkumu pobyt některých klientů spojován s čistotou a hygienou, zlepšením fyzické kondice a jako stabilní místo pro odpočinek (Glumbíková et al., 2017, s. 20). Někteří azylové bydlení porovnávali s domovem, jiní ho naopak brali jako opak domova. Nakonec však azylové bydlení vnímali jako příležitost o své zdraví pečovat (Glumbíková et al., 2017, s. 21).

Klienti také ve výzkumu Glumbíkové et al. (2017) vnímali v azylový dům jako místo se zájmem o jejich zdraví, kde se mohou naučit, jak se o sebe postarat (Glumbíková et al., 2017, s. 21–22). Klienti také oceňovali mentální podporu, přístup k potravinové pomoci a vitamínům a informační podporu související s přístupem ke zdravotnickým službám (Glumbíková et al., 2017, s. 22). Dokonce ve výzkumu zazněl pozitivní ohlas na práci v azylovém domě, kterou respondent vykonával, jelikož mu práce pomohla vypořádat se s psychickými problémy (Glumbíková et al., 2017, s. 23). Někteří klienti byli zase rádi za *peer zaměstnání*, kvůli započítávání roků na důchod a za počítání bodů na jídlo, které dostanou od azylového domu (Glumbíková et al., 2017, s. 24). *Peer pracovníkem* je jedinec, který pracuje v azylovém domě, ať už přímo s klienty, anebo mimo ně, který si sám prošel zkušeností s bezdomovectvím (Doubravová et al., 2018, s. 22).

Jako negativum pobytu v azylovém domě na jejich zdraví vnímali klienti spíše v oblasti psychické zátěže, kdy jim začátky v azylovém domě připadaly poměrně stresující. Někdo naopak popisuje stres při odchodu, jelikož si již na bydlení v azylovém domě zvykl (Glumbíková et al., 2017, s. 30). Ze strany klientů může být také jako problematické bráno dodržování pravidel v azylovém domě, a to včetně zákazu užívání alkoholu (Glumbíková et al., 2017, s. 31).

Bezdomovectví je velmi komplexním problémem, který má přímý dopad na zdravotní stav člověka a jeho přístup ke zdravotní péči (Bedmar et al., 2022, s. 2). Má vliv nejen na pracovní uplatnění, ale také na celkovou kvalitu života. Z dostupných informací lze dospět k závěru, že i přesto, že lidé bez domova často trpí zdravotními či psychickými potížemi, klienti vnímají ze strany azylového domu velkou podporu. Lze dojít k závěru, že klienti vnímají vliv azylového domu na jejich zdraví velmi pozitivně. Můžeme se tedy domnívat, že se pro klienty jistě jedná o překážku pracovního uplatnění, ale azylový dům je schopný klienty náležitě podpořit, a tak zvýšit jejich šance na získání zaměstnání.

4.4 Předsudky ze strany zaměstnavatelů

Nezaměstnanost, pocit ohrožení ze strany deviantních osob, klesající životní úroveň, nepochopení pro sociálně slabé osoby a předsudky na základě dezinformací, to vše může ovlivňovat veřejné mínění o lidech bez domova. „Nejčastěji se setkáváme s názorem, že se

jedná o *nemakačenka*, kteří z našich daní vedou zahálčivý způsob života.“ Tento názor pak silně ovlivňuje jejich postavení na trhu práce (Pěnkava, 2015, s. 89).

Diskriminace na trhu práce může probíhat v různých formách a podobách. Vždy však bude mít velký dopad na danou osobu s uplatněním na trhu práce, a to nejen kvůli omezení se na trhu práce uplatnit, ale také kvůli hrozící ztrátě motivace si zaměstnání nalézt (MPSV, 2020, s. 56). Jak již bylo zmíněno – zaměstnávání osob bez domova nebývá pro zaměstnavatele příliš atraktivní záležitostí a může ovlivnit jak samotnou organizaci, tak samotné osoby bez domova (Doubravová et al., 2018, s. 24).

Lidé bez domova mohou čelit předsudkům a diskriminaci při uvádění své adresy, a to ať už uvádějí pobytovou sociální službu či adresu neuvádí (Golabek, Goldmen, 2017, s. 1788). Zaměstnavatelé se často zdráhají zaměstnávat osoby bez domova kvůli pochybnostem ohledně jejich spolehlivosti, motivace a přizpůsobivosti v zaměstnání, ale také ohledně jejich vzhledu, chování i hygieny. Bezdomovectví je spojené s celou řadou stereotypů souvisejících s duševním stavem osob bez domova, závislostí na alkoholu a jiných návykových látkách (Golabek, Goldmen, 2017, s. 1791–1792). Zkušenost s diskriminací zapříčiňující problematiku s hledáním zaměstnání tak může mít za následek emocionální nepohodu jako deprese, sklíčenost a beznaděj (Golabek, Goldmen, 2017, s. 1795–1796).

Problematika rovného přístupu příležitostí na trhu práce mnohdy tkví v tom, že jedinci, kteří jsou diskriminováni, neznají svá práva a objevuje se tak limit pro jeho vymahatelnost. Státní politika zaměstnanosti by měla být více zacílena na poradenské aktivity a advokační služby pro diskriminované osoby na trhu práce. Také by mělo být podporováno vzdělávání a zvyšování povědomí o diskriminovaných cílových skupinách na trhu práce (MPSV, 2014, s. 32).

Existují studie ukazující, že diskriminace mířená proti části identity člověka, která je do jisté míry ovlivnitelná, jako právě například nezaměstnanost, má negativnější dopad na člověka, než když se jedná o součást identity, kterou nemůže ovlivnit, jako například etnikum. Vzhledem k tomu, že je stav bydlení považováno za faktor, který lze ovlivnit, čelí lidé bez domova časté diskriminaci. Hledání si bydlení, zaměstnání a reintegraci do společnosti tak lidé bez domova prožívají díky diskriminaci jako daleko obtížnější (Johnstone et al., 2015, s. 2).

4.5 Limitující sociokulturní prostředí

Poslední překážkou, která bude v této práci přiblížena, je limitující sociokulturní prostředí, kterou politika zaměstnanosti řadí jako znevýhodňující faktor pro osoby sociálně vyloučené a s nízkou kvalitací (MPSV, 2014, s. 17).

Samotné sociální prostředí lze chápat dvěma způsoby. Prvním je sociální prostředí jako vnější prostředí člověka, které existuje nezávisle na jeho činnosti a prožívání. Jedná se o pohled pozorovatele, kdy se sociální prostředí člověku jeví tak, jak je, nezávisle na prožívání člověka. V tomto pojetí je sociální prostředí nazýváno jako *životní podmínky* (Musil, 2013, s. 213).

Druhým pojetím je chápání sociálního prostředí tak, že nepůsobí na člověka takové, jaké je, ale jak ho člověk prožívá. Toto pojetí zdůrazňuje pohled na člověka v souvislosti s ději, které se v sociálním prostředí odehrávají. Jedinec tak reaguje na své sociální prostředí na základě toho, jaký obraz si o něm vytvořil. Toto pojetí tak zdůrazňuje pohled účastníka (Musil, 2013, s. 213).

Sociálním znevýhodněním je pak stav člověka, kdy je jedinec ve společnosti znevýhodňován na základě nějakých sociálních charakteristik. Může se jednat například o jedince pocházející z prostředí s nízkým sociokulturním postavením ohroženým sociálně patologickými jevy (Bělík et al., 2017, s. 451). Jako právě například bezdomovectví.

Můžeme v tomto případě hovořit o tzv. *sociokulturním handicapu*, kdy mají jedinci odlišné či nedostatečné zkušenosti, mají jinou sociální příslušnost a prošli odlišnou socializací oproti většinové společnosti. Lidé se sociokulturním handicapem jsou znevýhodněni v určitém sociálním kontextu a jsou členy minoritní části společnosti. Tito lidé jsou nuceni se alespoň v určité míře přizpůsobit společnosti většinové (Vágnerová, 2004, s. 650–651).

V azylových domech se může limitující sociální prostředí projevit jako vliv spolubydlících, kteří mohou mít negativní dopad na klientovu motivaci pracovat. Klienti vykazující vysokou míru aktivity tak mohou být terčem posměšků a nepříjemných poznámek. Mohou být v důsledku jejich aktivity vyřazováni z kolektivu a stahováni ke strategii přežívání, tedy k pouhému pasivnímu setrvávání v azylovém domě. V takové situaci je potřebné klienta podporovat a oceňovat a pracovat s celou skupinou a dbát na naplňování cílů spolupráce individuálního plánování (Doubravová et al., 2018, s. 8).

Jako klíčovým prvkem pro úspěšné vystoupení z bezdomovectví je považován kvalitní vztah s člověkem, který žije standartním způsobem života mimo bezdomovectví. Může se jednat o někoho z rodiny, přátele mimo bezdomovecký okruh, anebo se může jednat o sociálního pracovníka (Nešporová, Holpuch, 2020, s. 39). Naopak vztahy mezi lidmi bez domova jsou obecně považovány za nestabilní, povrchní, nevhodné, a to i přímo z pohledu osob bez domova, kteří se jim pokouší vyhýbat (Nešporová, Holpuch, 2020, s. 44). Podle mých dřívějších zjištění v bakalářské práci se lidé bez domova často od bezdomoveckého způsobu života distancovali. Jeden respondent dokonce uvedl, že se s lidmi bez domova vůbec nepřátelí a vyhýbá se jim (Kellnerová, 2021, s. 44).

Výzkum Nešporové a Holpucha (2020) se zaměřil na kvalitní vztahy osob bez domova, které žijí mimo bezdomovecký okruh, nepočítaje vztahy se sociálními pracovníky. Potěšující je fakt, že lidé v azylových domech se umístili na prvním místě, v porovnání s ostatními lidmi bez domova, kdy 67 % z nich takové vztahy udržovalo. Na nejnižším místě se pak umístili lidé přespávající na ulici (Nešporová, Holpuch, 2020, s. 45).

Partnera či partnerku měla v uvedeném výzkumu čtvrtina respondentů, přičemž ženy měly partnera dva a půl krát častěji než muži. Lidé v azylových domech měli partnera ve 25 %. Největší podíl zadaných žen mezi osobami bez domova je mezi těmi, kteří žijí na ulici. Ženy jsou zde zadané v 59 % oproti mužům ve 21 % (Nešporová, Holpuch, 2020, s. 41). V daném výzkumu nebylo uvedeno, jestli se jedná o partnery, kteří žijí bezdomoveckým způsobem života, anebo žijí mimo něj. Lze se domnívat, že především v případě lidí žijících na ulici se může jednat právě o partnery žijící rovněž bezdomoveckým způsobem života, který může být pro jedince značně limitující.

Sociokulturní prostředí může být pro klienty azylových domů překážkou pro nalezení pracovního uplatnění. Důvodem mohou být například mezilidské vztahy s lidmi bez domova, anebo negativní vliv spolubydlících v azylovém domě, kteří mohou aktivnějšího jedince odrazovat svými posměšky od projevení aktivity v oblasti pracovního uplatnění.

5 Empirické šetření: Faktory ovlivňující pracovní uplatnění klientů azylových domů v Praze

5.1 Cíl empirického šetření

Cílem šetření bylo zjistit, jaké faktory mají z pohledu klientů azylových domů v Praze vliv na pracovní uplatnění, které mají největší přínos, které představují největší limit a jestli se podílí, a v jaké míře, předchází pracovní zkušenosti klientů na jejich současném pracovním uplatnění. Pohled klientů byl zvolen na základě předpokladu, kdy respondenti mohli poskytnout autentický pohled na danou problematiku vycházející z vlastní zkušenosti. Lze předpokládat, že šetření nabízí významnou perspektivu na faktory ovlivňující jejich pracovní uplatnění. Limity lze spatřovat v nedostatečné objektivitě, kdy bylo šetření zaměřené pouze z jednoho pohledu. Také hrozí možnost, že klienti nebyli v dotazníku zcela upřímní a mohli mít potřebu se stylizovat.

Hlavní výzkumná otázka byla formulována takto: „Které faktory jsou subjektivně percipovány jako ovlivňující pracovní uplatnění klientů azylových domů v Praze?“ Na základě hlavní výzkumné otázky byly pro účely empirického šetření formulovány následující tři podotázky:

VO1: Které faktory považují klienti azylových domů za nejvíce nápomocné při hledání pracovního uplatnění?

VO2: Které faktory považují klienti azylových domů za nejvíce znesnadňující při hledání pracovního uplatnění?

VO3: Jak se podílí předchozí pracovní zkušenosti, na základě mínění klientů, na úspěšnosti jejich aktuálního pracovního uplatnění?

5.2 Metodika empirického šetření

Pro účely empirického šetření byl zvolen kvantitativní výzkumný přístup. Tento přístup je charakteristický zkoumáním vztahů mezi proměnnými, kterými je zachycována realita a jsou zjišťována měření. Cílem kvantitativního výzkumu je zjistit, jaké, a proč jsou vztahy mezi proměnnými, a jak jsou mezi sebou rozloženy (Punch, 2008, s. 12).

Cílovou skupinou tohoto šetření byli muži i ženy, kteří jsou klienty azylových domů v Praze (viz příloha A). Čtyři azylové domy byly vybrány na základě povolení ze strany vedoucích příslušných zařízení, kam jsem získala přístup, a bylo mi umožněno zde uskutečnit dotazníkové šetření. Domnívám se, že vybrané azylové domy vhodně reprezentují danou oblast. V Praze je však v současné době registrovaných 44 azylových domů (MPSV, nedatováno, nestránkováno). Snahou šetření bylo obsáhnout více druhů azylových domů zaměřujících se na různé cílové skupiny.

Pro sběr dat byly použity dotazníky v papírové podobě, které byly respondentům předávány, aby je ručně vyplnily. Respondenti byli vždy dotázáni, zda by se chtěli dotazníkového šetření dobrovolně zúčastnit, byli informováni o cíli diplomové práce, důvodu empirického šetření a ubezpečeni o jeho anonymizaci a zpracování dat pouze pro účely diplomové práce. V dotazníku jsem také uvedla, že pro zachování anonymity respondentů budou vkládat dotazníky do zapečetěné krabice. Někteří klienti vkládání dotazníku do krabice využili, někteří mi jej dali přímo do ruky. Zhruba polovina klientů z celkového počtu ubytovaných se šetření nezúčastnila. Někteří respondenti si také dotazník vzali k sobě a nechtěli ho vyplnit ihned. Dotazníky tak byly vyzvednuty zhruba za týden.

Dotazníky bývají určeny výzkumnými otázkami a používají se pro sběr dat (Punch, 2008, s. 46). Byly zvoleny ve standardizované podobě s možností vybrat uzavřené otázky. Poslední odpověď byla otevřená, kde se mohli klienti vyjádřit, co považují jako vhodné možnosti pro získání zaměstnání a co naopak jako překážky. U dvou otázek byla uvedena možnost „jiné (uved'te)“, kde mohl respondent doplnit svou zkušenost. Šetření s uzavřenými odpověďmi bylo zvoleno vzhledem k charakteristice cílové skupiny, kterou tvořili klienti azylových domů, kteří by mohli vzhledem ke své situaci projevit omezený zájem o vyplnění podrobných otevřených otázek. Předpokladem bylo, že se zvýší počet respondentů, kteří se budou ochotni šetření zúčastnit z důvodu nenáročnosti vyplnění dotazníku.

V dotazníkovém šetření bylo použito 20 otázek. Otázky 1–5 zjišťovaly zejména sociodemografická data respondentů, jejich pohlaví, věk, současný status zaměstnanosti a nezaměstnanosti a po jak dlouhou dobu případná nezaměstnanost trvá. Otázky 6–10 byly zaměřeny na výzkumnou otázku „Jak se podílí předchozí pracovní zkušenosti, na základě mínění klientů, na úspěšnosti jejich aktuálního pracovního uplatnění?“ Otázky 11–15 zkoumaly otázku „Které faktory považují klienti azylových domů za nejvíce znesnadňující při hledání pracovního uplatnění?“ A posledních pět otázek 16–20 bylo zaměřených na otázku „Které

faktory považují klienti azylových domů za nejvíce nápomocné při hledání pracovního uplatnění?“

Šetření bylo provedeno ve čtyřech azylových domech sídlících v Praze. Dotazníky byly klientům vždy předkládány po předchozí domluvě a se souhlasem vedoucích. Bylo zamýšleno, aby šetření obsáhlo více druhů azylových domů, a tak jsou následující služby zaměřeny na více cílových skupin. Dva azylové domy jsou zaměřeny pouze na muže, další je určen pro matky s dětmi a poslední je zaměřený na více cílových skupin, konkrétně jednotlivci (muži i ženy), páry, samoživitele s dětmi, anebo celé rodiny s dětmi.

Statistické zpracování bylo provedeno nejprve za pomoci číselného kódování, kdy byly do programu Excel ručně zapsány kódy odpovědí z jednotlivých dotazníků z důvodu papírového zpracování. Většina otázek byla kódována jedním kódem na základě zvolené varianty z více možností. Výjimkou byla otázka 17. (viz příloha 9.1), u které byly její čtyři varianty odpovědí kódovány samostatně. Čtvrtá odpověď „Jiné (uveďte)“ a 20. otevřená otázka byly z důvodu přehlednosti zapsány do druhé Excelové tabulky, ty již kódovány nebyly. Z celkového počtu 52 respondentů nevedlo 14 respondentů ve 20. otevřené otázce nic. Otázky, kde respondenti zakroužkovali více odpovědí a nebylo předem uvedeno, že tak mohou učinit, byly označeny jako neplatné. Matice dat obsahující kódy byla poté převedena do statistického softwaru IBM SPSS Statistics verze 29.0.1.0 (171) a také Jamovi 2.3.28 a byla spočítána četnost jevů. Pro posílení statistického zpracování byla následně použita testovací statistika jednovýběrového testu pro relativní četnost. Uplatnění tohoto testu je založeno na porovnávání procentuálního zastoupení odpovědí „ano“ a „spíše ano“ na jedné straně, a se zastoupením odpovědí „nevím“, „nejsem si jistý“, „spíše ne“ a „ne“ na druhé straně. Na základě uvedeného postupu jsou signifikantní hodnoty, kdy procentuální zastoupení přesahuje 65 %.

5.3 Výběrový soubor

Empirického šetření se zúčastnilo 52 respondentů ze 4 pražských azylových domů, které jsou blíže charakterizovány v příloze (viz příloha A). Z tohoto počtu bylo 35 (67 %) mužů a 17 (33 %) žen. Mužští respondenti převažovali z důvodu vyšší ubytovací kapacity dvou azylových domů zaměřených pouze na muže. V Azylovém domě Radotín vyplnilo dotazník 16 klientů, v Azylovém domě pro matky s dětmi 7 klientek, v Azylovém domě Šromova 13 respondentů, a nakonec v Azylovém domě Skloněná 16 respondentů. Relativně malý soubor

respondentů nastal z důvodu nevyplnění dotazníku od všech oslovených klientů a neumožnění přístupu do všech azylových domů, kde bylo šetření plánováno provést.

Tabulka č. 1: Četnost respondentů dle pohlaví

Pohlaví	Četnost	Procenta
Muži	35	67 %
Ženy	17	33 %
Celkem	52	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Respondenti byli nejčastěji ve věku 50 let a více (46 %), na druhém místě 17 (33 %) respondentů ve věkové kategorii 36-49, dále 10 (19 %) respondentů ve věku 26–35 a pouze 1 respondent byl ve věku 18-25 let.

Tabulka č. 2: Četnost respondentů dle věku

Věk	Četnost	Procenta
18-25	1	2 %
26-35	10	19 %
36-49	17	33 %
50 let a více	24	46 %
Celkem	52	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Napříč respondenty bylo nejčastější nejvyšší dosažené vzdělání středoškolské bez maturity, a to ve 23 (44 %) případech respondentů. Druhé nejčastější bylo základní vzdělání, a to u 15 (29 %) respondentů, třetí středoškolské s maturitou u 13 (25 %) a jeden respondent měl dokonce vzdělání vysokoškolské.

Tabulka č. 3: Četnost respondentů dle vzdělání

Vzdělání	Četnost	Procenta
Základní vzdělání	15	29 %
Středoškolské bez maturity	23	44 %
Středoškolské s maturitou	13	25 %
Vysokoškolské	1	2 %
Celkem	52	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Dalším sociodemografickým faktorem, který dotazník zjišťoval, byla zaměstnanost respondentů. Z 51 respondentů bylo v současné době zaměstnáno 19 osob (37 %) a 29 osob bylo nezaměstnaných (56 %). Další tři klientky (6 %) uvedly, že jsou na mateřské nebo rodičovské dovolené. Jeden respondent na otázku zaměstnanosti nezodpověděl.

Tabulka č. 4: Četnost respondentů dle zaměstnanosti

Zaměstnanost	Četnost	Procenta
Ano	19	37 %
Ne	29	56 %
Mateřská/rodičovská dovolená	3	6 %
Chybějících	1	2 %
Celkem	52	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Respondenti, kteří jsou v současné době nezaměstnaní, měli uvést, jak dlouhou dobu jsou nezaměstnaní, konkrétně jestli méně než 12 měsíců, anebo více. V případě respondentů, kteří uvedli, že jsou zaměstnaní a zaškrtnli nějakou odpověď v této otázce, jsem takovou odpověď nezohledňovala.

Jak již zaznělo, respondentů, kteří byli nezaměstnaní, bylo 29. Na otázku délky nezaměstnanosti zodpovědělo 25 osob. Nezaměstnaných respondentů déle než 12 měsíců, kteří jsou dlouhodobě nezaměstnaní, bylo 17 (33 % z celkového počtu a 68 % z počtu nezaměstnaných) a respondentů nezaměstnaných méně než 12 měsíců bylo 8 (15 % z celkového počtu a 32 % z počtu nezaměstnaných).

Tabulka č. 5: Četnost respondentů dle délky nezaměstnanosti

		Četnost	Procenta	Platná procenta
Platné údaje	Méně než 12 měsíců	8	15 %	32 %
	Více než 12 měsíců	17	33 %	68 %
	Celkem	25	48 %	100 %
Chybějících		27	52 %	
Celkem		52	100 %	

Zdroj: vlastní zpracování

5.4 Výsledky

5.4.1 Předchozí pracovní zkušenosti a pracovní uplatnění klientů

a) Životopis

První otázka týkající se oblasti vlivu předchozích pracovních zkušeností se zaměřila na vliv sepsání životopisu při hledání zaměstnání. Nejvíce respondentů (46 %) uvedlo, že si myslí, že jim sepsání životopisu pomohlo, 34 % uvedlo, že ne. Zbýlých 19 % se jednoznačně nevyjádřilo. Dle jednovýběrového testu relativní četnosti není výsledek průkazný, jelikož méně než 65 % respondentů odpovědělo „ano“ a „spíše ano“.

Tabulka č. 6: Pomohlo Vám v minulosti při hledání práce sepsání Vašeho životopisu?

	Četnost	Procenta
Ano	21	40 %
Spíše ano	3	6 %
Nevím, nejsem si jistý/á	10	19 %
Spíše ne	9	17 %
Ne	9	17 %

Zdroj: vlastní zpracování

b) Pracovní zkušenosti

Otázka zaměřující se na vliv pracovních zkušeností ukázala, že 70 % respondentů („ano“ a „spíše ano“) uvedlo, že si myslí, že jejich pracovní zkušenosti mají pozitivní vliv na hledání zaměstnání. Názor, že jejich zkušenosti nemají vliv („spíše ne“ a „ne“) na hledání zaměstnání uvedlo 11 respondentů (22 %). Dle jednovýběrového testu relativní četnosti je výsledek průkazný ($z=2,71$, $p<0,01$).

Tabulka č. 7: Myslíte si, že Vám v minulosti pomohly Vaše pracovní zkušenosti při hledání zaměstnání?

	Četnost	Procenta
Ano	29	56 %
Spíše ano	7	14 %
Nevím, nejsem si jistý/á	5	10 %
Spíše ne	5	10 %
Ne	6	12 %

Zdroj: vlastní zpracování

c) Preference určitého oboru

Dotazníkové šetření se také zaměřilo na preferovaný obor zaměstnání. Tato otázka byla položena s cílem zjistit, jestli klienti nejsou limitováni zaměřením pouze na specifický obor s přehlížením jiných pracovních příležitostí. Ve 20 případech (39 %) klientům nezáleželo na oboru, ve kterém pracují, nejdůležitější pro ně bylo si nalézt práci. Dále 18 respondentů (35 %) uvedlo, že jen v určitých obdobích si hledají zaměstnání ve stejném oboru a v některých naopak ne. Nakonec 13 respondentů (25 %) uvedlo, že si hledají práci vždy ve stejném oboru, který studovali, anebo je baví. Jeden respondent na otázky neodpověděl.

Respondenti nezaměstnaní kratší dobu než 12 měsíců uváděli ve stejné míře (17 %), že si buď hledají práci ve stejném oboru, který je baví, anebo studovali, anebo je pro ně prioritou si nalézt jakoukoliv práci bez ohledu na obor. U respondentů dlouhodobě nezaměstnaných byla nejčastější odpověď (29 %), že je pro ně prioritou si nalézt jakoukoliv práci bez ohledu na obor.

Tabulka č. 8: Porovnání odpovědí preference určitého oboru na základě délky nezaměstnanosti respondentů

Délka nezaměstnanosti	Preferovaný obor	Četnost	Procenta
Méně než 12 měsíců	Hledám si vždy práci ve stejném oboru, který mě baví, nebo jsem studoval/a.	4	50 %
	Někdy hledám ve stejném oboru, někdy ne.	0	0 %
	Nezáleží mi na tom, důležité je pro mě si nalézt nějakou práci.	4	50 %
Déle než 12 měsíců	Hledám si vždy práci ve stejném oboru, který mě baví, nebo jsem studoval/a.	3	19 %
	Někdy hledám ve stejném oboru, někdy ne.	6	38 %
	Nezáleží mi na tom, důležité je pro mě si nalézt nějakou práci.	7	44 %

Zdroj: vlastní zpracování

d) Jak často se klientům daří získat preferované zaměstnání

Na předchozí otázku navazuje otázka zaměřená na problém, jak často se respondentům daří získat zaměstnání v oboru, který chtějí. Opět se jedná o šetření zabývající se tématem, jestli se klienti azylových domů nezaměřují pouze na určitou práci a případně nepřehlídí jiné pracovní příležitosti. Více bylo respondentů, kteří uvedli „téměř nikdy“ a „občas“, a to 54 %. Zbytek respondentů 36 % uvedlo („téměř vždy“ a „často“), že se jim většinou daří získat práci v oboru, jaký preferují. Převažuje tedy, že respondentům se většinou nedaří získat zaměstnání v oboru, který preferují. Dle jednovýběrového testu relativní četnosti výsledek není signifikantní.

Na základě délky nezaměstnanosti odpovídali respondenti nezaměstnaní kratší dobu než 12 měsíců velmi vyváženě (25 % u každé odpovědi). U respondentů dlouhodobě nezaměstnaných se nejčastěji objevovala odpověď „občas“ (53 %) a „téměř nikdy“ (33 %).

Tabulka č. 9: Jak často se Vám daří získat práci v oboru, který chcete?

	Četnost	Procenta
Téměř vždy	9	17 %
Často	10	19 %
Občas	18	35 %
Téměř nikdy	10	19 %
Chybějících	5	10 %

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č. 10: Porovnání odpovědí četnosti získání práce v preferovaném oboru na základě délky nezaměstnanosti

Délka nezaměstnanosti	Preferovaný obor	Četnost	Procenta
Méně než 12 měsíců	Téměř vždy	2	25 %
	Často	2	25 %
	Občas	2	25 %
	Téměř nikdy	2	25 %
Déle než 12 měsíců	Téměř vždy	2	13 %
	Často	0	0 %
	Občas	8	53 %
	Téměř nikdy	5	33 %

e) Průměrná délka zaměstnání na jedné pracovní pozici

Nejvíce respondentů uvedlo, že bývají většinou zaměstnaní na jedné pracovní pozici po dobu více než 1 roku. Tuto informaci uvedlo 28 respondentů (54 %). Nejméně respondentů pak uvedlo, že byli nejčastěji zaměstnaní do délky 6 měsíců, a to u 4 respondentů (8 %). Jedna odpověď byla zneplatněna z důvodu uvedení více odpovědí. Druhá neplatná odpověď se objevila z důvodu nevyplnění odpovědi u této otázky.

Tabulka č. 11: Jak dlouho většinou pracujete na jedné pracovní pozici?

	Četnost	Procenta
Do 1 měsíce	7	14 %
Do 6 měsíců	4	8 %
6 měsíců až 1 rok	11	21 %
Více než 1 rok	28	54 %
Chybějící	2	4 %

Zdroj: vlastní zpracování

5.4.2 Faktory považované za znesnadňující při hledání pracovního uplatnění

a) Vzdělání

Nejvíce respondentů souhlasilo, že si myslí, že má jejich vzdělání vliv při hledání zaměstnání, jednalo se o 25 případů (48 %), kdy respondenti odpovídali „ano“ nebo „spíše ano“. Nesouhlasilo („spíše ne“ a „ne“) 15 respondentů (29 %) a 9 respondentů (17 %) odpovědělo nejednoznačně. Ve 3 případech klienti na otázku neodpověděli. Vzhledem k tomu, že méně než 65 % respondentů odpovědělo „ano“ a „spíše ano“, výsledek není průkazný.

Respondenti se základním vzděláním uváděli ve stejné míře (43 %), že je jejich výše vzdělání buď ovlivňuje (uvedli jednoznačné „ano“), anebo naopak vůbec (uváděli „ne“). Naopak jediný vysokoškolsky vzdělaný respondent uvedl jednoznačné „ano“. Opět výsledek není průkazný.

Tabulka č. 12: Myslíte si, že má Vaše vzdělání vliv při hledání zaměstnání?

	Četnost	Procenta
Ano	17	33 %
Spíše ano	8	15 %
Nevím, nejsem si jistý/á	9	17 %
Spíše ne	4	8 %
Ne	11	21 %
Chybějících	3	6 %

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č. 13: Porovnání odpovědí na základě nejvyššího dosaženého vzdělání

Nejvyšší dosažené vzdělání	Vliv vzdělání	Četnost	Procenta
Základní	Ano	6	43 %
	Spíše ano	1	7 %
	Nevím, nejsem si jistý/á	1	7 %
	Spíše ne	0	7 %
	Ne	6	43 %
Středoškolské bez maturity	Ano	6	29 %
	Spíše ano	2	10 %
	Nevím, nejsem si jistý/á	6	29 %
	Spíše ne	4	19 %
	Ne	3	14 %
Středoškolské s maturitou	Ano	4	31 %
	Spíše ano	5	38 %
	Nevím, nejsem si jistý/á	2	15 %
	Spíše ne	0	0 %
	Ne	2	15 %
Vysokoškolské	Ano	1	100 %
	Spíše ano	0	0 %
	Nevím, nejsem si jistý/á	0	0 %
	Spíše ne	0	0 %
	Ne	0	0 %

Zdroj: vlastní zpracování

b) Fyzické a psychické zdraví

Vlivu psychického a fyzického zdraví na pracovní uplatnění si byla vědoma („ano“ a „spíše ano“ převážná většina (76 %). „Ne“ a „spíše ne“ uvedlo 8 respondentů (16 %). Výsledek je signifikantní ($z = 3,57$; $p < 0,001$).

V otevřené otázce respondenti také uváděli špatné zdraví jako negativně ovlivňující jejich pracovní uplatnění. Jednalo se o 15 případů, kdy z tohoto počtu bylo jednou respondentkou uvedeno, že se jedná o dlouhodobý nepříznivý zdravotní stav dcery, který jí brání nalézt si zaměstnání.

Tabulka č. 14: Domníváte se, že potíže s fyzickým nebo psychickým zdravím mohou negativně ovlivňovat hledání zaměstnání?

	Četnost	Procenta
Ano	32	62 %
Spíše ano	7	14 %
Nevím, nejsem si jistý/á	3	6 %
Spíše ne	4	8 %
Ne	4	8 %
Chybějících	2	4 %

Zdroj: vlastní zpracování

c) Exekuce

Negativního vlivu exekucí na pracovní uplatnění si uvědomuje („ano“ a „spíše ano“) 32 respondentů (62 %). Opačný pohled („spíše ne“ a „ne“) uvedlo 9 respondentů (18 %). Výsledek jednovýběrového testu relativní četnosti je neprůkazný, jelikož méně než 65 % respondentů odpovědělo „ano“ či „spíše ano“. Zároveň se však nejedná ani o zanedbatelný počet, jelikož však „ano“ a „spíše ano“ odpovědělo více než 60 %.

Tabulka č. 15: Domníváte se, že exekuce mohou mít negativní vliv na hledání zaměstnání?

	Četnost	Procenta
Ano	27	52 %
Spíše ano	5	10 %
Nevím, nejsem si jistý/á	11	21 %
Spíše ne	4	8 %
Ne	5	10 %

Zdroj: vlastní zpracování

a) Diskriminace ze strany zaměstnavatelů

Otázka zaměřující se na zkušenost s odmítnutím zaměstnání klienta kvůli jeho bydlišti v azylovém domě ukázala, že většina klientů takovou zkušenost nemá (58 %). Jako „ano“ však

uvedlo 5 klientů (10 %). Dva respondenti na otázku neodpověděli a jeden naopak uvedl negativní vliv exekucí v otevřené otázce. Výsledek je signifikantní ($z=3,29$, $p<0,01$).

Tabulka č. 16: Odmítl Vás někdy zaměstnavatel zaměstnat kvůli tomu, že bydlíte v azylovém domě?

	Četnost	Procenta
Ano	5	10 %
Nevím, nejsem si jistý/á	7	14 %
Spíše ne	8	15 %
Ne	30	58 %
Chybějících	2	4 %

Zdroj: vlastní zpracování

b) Sociální prostředí

Vliv negativního sociálního prostředí u klientů nebyl zdůrazňován. Pouze 6 respondentů (12 %) uvedlo, že jejich sociální okolí jim hledání zaměstnání spíše komplikuje (uvedli „spíše mi hledání komplikují“ a „jednoznačně mi hledání komplikují“). Naopak podporu vnímalo celých 64 % respondentů („jednoznačně mě podporuje“ a „spíše mě podporuje“). Nejednoznačně odpovědělo 7 respondentů (14 %) a vůbec neodpovědělo 6 respondentů. Pokud nezapočítáme osoby, které neodpověděli je výsledek průkazný ($z=2,84$, $p<0,01$).

Jeden respondent uvedl k tomuto tématu v otevřené otázce: „Dobrá atmosféra mezi lidmi pomáhá a špatní lidé demotivují hledat práci.“

Tabulka č. 17: Podporuje Vás Vaše okolí (přátelé, rodina, spolubydlíci v azylovém domě) v hledání zaměstnání, anebo Vám ho spíše komplikuje?

	Četnost	Procenta
Jednoznačně mě podporuje	19	37 %
Spíše mě podporuje	14	27 %
Nevím, nejsem si jistý/á	7	14 %
Spíše mi hledání komplikují	2	4 %
Jednoznačně mi hledání komplikují	4	8 %
Chybějících	6	12 %

Zdroj: vlastní zpracování

c) Další faktory

Otevřená otázka odkryla také další vlivné faktory. U matek pečujících o děti se v 5 případech objevil vliv péče dítě jako znesnadňující pro nalezení zaměstnání. Jedna respondentka uvedla, že jí brání nepříznivý zdravotní stav její dcery: „Brání mi v tom dlouhodobý nepříznivý zdravotní stav dcery, ke které nemám adekvátní hlídání. Dokud jsem měla adekvátní hlídání mé dcery, chodila jsem do práce. A to že jsem byla v azylovém domě nebo v sociálním bytě nemělo žádný vliv na práci, tedy přijetí do práce či jen na brigádu.“

Ve 2 případech byla uvedena jako znesnadňující absence čistého trestního rejstříku.

5.4.3 Faktory považované jako napomáhající při hledání pracovního uplatnění

a) Podpora ze strany azylového domu

Pomoc od sociálních pracovníků při hledání zaměstnání cítí většina respondentů (67 %), kteří uvedli buď jednoznačné „ano“, anebo „spíše ano“. Spíše nesouhlasný názor mělo 15 % („spíše ne“ a „ne). Nejednoznačně se projelo 6 % respondentů. Pokud počítáme s respondenty, kteří na otázku zodpověděli, je výsledek signifikantní ($z=2,47$; $p<0,05$).

Tabulka č. 18: Pomáhají Vám sociální pracovníci v azylovém domě získat si zaměstnání?

	Četnost	Procenta
Ano	31	60 %
Spíše ano	4	8 %
Nevím, nejsem si jistý/á	3	6 %
Spíše ne	4	8 %
Ne	4	8 %
Chybějících	6	12 %

Zdroj: vlastní zpracování

b) Pracovní aktivity v azylovém domě

Pracovní aktivity v azylovém domě v minulosti nepomohly 24 respondentům (46 %), kteří uvedli „spíše ne“ a „ne“. Naopak „ano“ a „spíše ano“ uvedlo 16 respondentů (31 %). Nejednoznačně odpovědělo 7 respondentů (14 %). Výsledek jednovýběrového testu relativní četnosti není průkazný.

Tabulka č. 19: Pomohly Vám v minulosti pracovní aktivity v azylovém domě k získání práce?

	Četnost	Procenta
Ano	12	23 %
Spíše ano	4	8 %
Nevím, nejsem si jistý/á	7	14 %
Spíše ne	5	10 %
Ne	19	37 %
Chybějících	5	10 %

Zdroj: vlastní zpracování

c) Oblasti napomáhající nalezení zaměstnání

Následující otázka v dotazníku se zaměřila na oblasti, které v minulosti respondentům pomohly s nalezením zaměstnání. Nejvíce respondentů (19) uvedlo, že jim k nalezení zaměstnání pomohl rekvalifikační kurz od úřadu práce. Šest respondentů danou otázku vynechalo.

Odpovědi jako „jiné“ byly spojeny s otevřenou otázkou, kam respondenti v některých případech uváděli faktory, které jim pomáhají. Jednalo se o důvody různé povahy. Ve 4 případech byli uváděni jako nápomocní sociální pracovníci. Dále se jednalo například o pracovní zkušenosti, čtení inzerátů, pomoc ze strany známých či přátel atd.

Tabulka č. 20: Kroužkování možností, které respondentům v minulosti pomohly s hledáním zaměstnání

	Četnost	Procenta z celkového počtu
Rekvalifikační kurz od úřadu práce	19	42 %
Veřejně prospěšné práce	1	2 %
Tréninkové pracovní místo	6	13 %
Jiné	18	39 %
Chybějících	6	12 %

Zdroj: vlastní zpracování

d) Nelegální zaměstnání

Poslední sledovanou oblastí této výzkumné otázky byla zkušenost s nelegálním zaměstnáním. Tato oblast byla začleněna do této výzkumné otázky proto, že i přesto, že nelegální zaměstnání nelze považovat za vhodnou cestu pracovního uplatnění, představuje však pro mnoho osob bez domova způsob, jak si nalézt alespoň nějaké zaměstnání. Nejvíce respondentů (30) uvedlo, že mají zkušenost s prací bez písemné pracovní smlouvy (58 %). Naopak žádnou takovou zkušenost uvedlo 17 respondentů (33 %). Nelze však říct, jestli všichni respondenti odpověděli po pravdě a nebáli se tuto informaci uvést. Dle jednovýběrového testu relativní četnosti výsledek není průkazný, jelikož méně než 65 % respondentů odpovědělo „jednoznačně mě podporuje“ a „spíše mě podporuje“. Výsledek ($z=1,64$; $p>0,05$).

Tabulka č. 21: Zažil/a jste někdy situaci, že jste pracoval/a bez písemné pracovní smlouvy?

	Četnost	Procenta
Ano	30	58 %
Spíše ano	2	4 %
Nevím, nejsem si jistý/á	0	0 %
Spíše ne	3	6 %
Ne	17	33 %

Zdroj: vlastní zpracování

6 Vyhodnocení empirického šetření a diskuse

Cílem této práce bylo zjistit, jaké faktory z pohledu klientů azylových domů ovlivňují jejich pracovní uplatnění. Práce se zabývala možnostmi a překážkami se kterými se klienti azylových domů setkávají při hledání vhodného pracovního uplatnění. Úvodní kapitoly se zabývaly konceptuálními východisky a poznatky z existujících výzkumů týkající se tohoto tématu a druhá část se zaměřila na vlastní empirické šetření s klienty azylových domů.

První výzkumná otázka se zaměřila na faktory, které klienti považují za nejvíce pomáhající při hledání pracovního uplatnění. Jako nejvíce napomáhající faktor se objevila pomoc od sociálních pracovníků (67 %). Uvedlo tak 35 respondentů s odpověďmi „ano“ a „spíše ano. Dle jednovýběrového testu relativní četnosti se jedná se o průkazný výsledek.

Otázka vycházela z výše prezentovaných poznatků uváděných autory zaměřující se na individuální plánování zaměřující se na zaměstnání. Munté-Pascual, Redondo-Sama a De Vicente, Matulic (2022) ve svém výzkumu uvádějí, že lidé bez domova mívají mnohdy silný vztah k sociálním pracovníkům a dalším odborníkům, jelikož často bývají v jejich životě hlavním komunikačním kanálem (Munté-Pascual, Redondo-Sama, De Vicente, Matulic, 2022, s. 7). Výzkum Nešporové a Holpucha (2020) se zaměřil na kvalitní vztahy osob bez domova, které žijí mimo bezdomovecký okruh a klienti azylových domů se umístili na prvním místě v porovnání s ostatními skupinami lidí bez domova, kdy 67 % z nich takové vztahy udržovalo (Nešporová, Holpuch, 2020, s. 45).

Dále se v šetření této práce objevila jako nejvíce pomáhající zkušenost s rekvalifikačním kurzem od úřadu práce, což tak uvedlo 19 respondentů (41 %).

Dle výzkumu Kuchařové a Janurové (2016) některé azylové domy uvedly, že je relativně velký počet klientů využívající tyto kurzy (Kuchařová, Janurová, 2016, s. 70). Data z roku 2014 říkají, že si absolventi rekvalifikačních nalezli práci v 55 % případů. Na rekvalifikačním programu se projevila tím, že se snížila doba nezaměstnanosti účastníků. Pozitivní vliv měla dokonce i u dlouhodobě nezaměstnaných osob. Lze tedy říci, že jsou rekvalifikační kurzy vhodnou možností, jak zvýšit šanci na nalezení zaměstnání. Avšak za předpokladu, že existuje vhodná pracovní příležitost (MPSV, 2020, s. 29). Zmíněné výsledky tak korespondují i s výsledky tohoto šetření.

Naopak jako neúčinnou pomoc k hledání zaměstnání klienti považují pracovní aktivity v azylovém domě. „Ne“ a „spíše ne“ tak uvedlo 24 respondentů (46 %). Výsledek není signifikantní.

Naopak dle Doubravové a kolektivu (2018) spousta poskytovatelů azylových domů věří, že jsou pracovní aktivity azylových domů velmi důležitou součástí procesu reintegrace, kdy i samotní klienti hovoří o určité potřebě „něco dělat“ (Doubravová et al., 2018, s. 18).

Také veřejně prospěšné práce klienti neuváděli jako napomáhající. Jako pomáhající je uvedl pouze jediný respondent.

S tímto tvrzením souhlasí také výsledky výzkumu MPSV, které uvádějí, že veřejně prospěšné práce mají velké procento osob navrátivších se do evidence uchazečů o zaměstnání. V roce 2014 se jednalo o 60 % z podpořených osob. Ukázalo se také, že polovina z podpořených osob se poté vrátí na veřejně prospěšné práce, anebo na jiné dotované místo. Čtvrtina však našla klasické pracovní uplatnění. Zajímavé však je, že osoby, které se veřejně prospěšných prací neúčastnili, byli více schopni si nalézt klasické zaměstnání (MPSV, 2020, s. 29).

Druhá výzkumná otázka se zaměřila na faktory, které klienti považují jako nejvíce znesnadňující při hledání pracovního uplatnění. Jako nejvíce znesnadňující faktor považují klienti psychické a fyzické zdravotní potíže, které uvedlo celých 76 % respondentů (uvedli „ano“ a „spíše ano“). V otevřené otázce se o zdravotních potížích zmínilo 15 respondentů. U těchto respondentů se domnívám, že je jejich zdravotní stav opravdu trápí, vzhledem k tomu, že se o něm zmínili i v otevřené otázce. Výsledek jednovýběrového testu relativní četnosti je u této otázky průkazný.

Výsledky šetření této práce zaměřené na zdravotní potíže korespondují i s jinými výzkumy, jako například výzkum Glumbíkové et al., (2017), kde uvedlo 38 % respondentů, že má aktuální fyzická onemocnění a 62 % respondentů akutní psychická onemocnění (Glumbíková et al., 2017, s. 60–61).

Na druhém místě se objevil jako znesnadňující faktor exekuce, které uvedlo 62 % klientů („ano“ či „spíše ano“). Z důvodu citlivosti tématu byla proto otázka formulována formou, jestli si klienti myslí, že exekuce mohou mít negativní vliv na hledání si zaměstnání. Výsledek testu je neprůkazný, ale nejedná se ani o zanedbatelný počet respondentů.

Výzkum Glumbíkové a Janurové (2016) ukázal, že ze 119 azylových domů, kde se šetření uskutečnilo, uvedlo 111, že má dluhy většina klientů těchto zařízení, kdy odhadem bylo, že většinou má dluhy 80–90 % z nich. Současně pracovníci uváděli, že u většiny klientů je jejich dluhová situace ovlivňuje natolik, že komplikuje „návrat k běžnému životu“ a může nastat například nedostatečná motivace nalézt si legální zaměstnání (Glumbíková, Janurová, 2016, s. 71).

Jako faktory, které je možné brát jak z negativního, tak i z pozitivního pohledu, můžeme označit zkušenost s nelegálním zaměstnáním, kterou mělo celých 62 % respondentů (uvedli „ano“ či „spíše ano“). Nelze jej však zařadit jednoznačně do faktorů znevýhodňujících, jelikož pro některé klienty azylových domů to bývá často jediná možnost pracovního uplatnění. Zároveň je však nelze zařadit do faktorů pomáhajících pracovnímu uplatnění, jelikož klientům určitým způsobem zamezuje si nalézt plnohodnotné pracovní uplatnění. Výsledek jednovýběrového testu relativní četnosti zde není průkazný.

Přesný počet zaměstnaných osob nelegálně v ČR lze pouze odhadovat. Podíl šedé ekonomiky na HDP ČR byl v roce 2015 odhadován na 15 %. Od roku 2011 nastal postupný pokles (Kearney, Schneider, 2015, s. 3).

Dále se jedná o výši dosaženého vzdělání, kdy se respondenti v 33 % případů domnívají, že má jejich výše vzdělání nějaký vliv na jejich pracovní uplatnění. Výsledek jednovýběrového testu však ukazuje, že není průkazný.

Nelze také jednoznačně říct, jestli klienti tento faktor vnímali jako pozitivní či negativní, jelikož respondenti se základním vzděláním ve stejné míře označili, že je jejich vzdělání ovlivňuje a zároveň neovlivňuje (12 %). Jediný respondent, který měl vysokoškolské vzdělání, uvedl, že ho jeho výše vzdělání jednoznačně ovlivňuje. V takovém případě lze předpokládat, že tak respondent myslel v pozitivním smyslu.

Šetření Českého statistického úřadu z 1. čtvrtletí roku 2023, které se zaměřilo na kategorie nezaměstnanosti od délky nezaměstnanosti od méně než 3 měsíce až do délky více než 4 roky, uvedlo, že vysokoškolsky vzdělaní lidé byli nezaměstnaní nejméně často (19 %) a nejčastěji kratší dobu než 3 měsíce. Překvapivě nejvíce nezaměstnaných osob bylo se středoškolským vzděláním bez maturity (51 %) a nikoliv osob se základním vzděláním, kterých bylo 38 % (ČSÚ, 2023, s. 1)

V otevřené otázce se také v 5 ti případech jako znesnadňující faktor objevila péče o dítě. Dle Glumbíkové a Gojové (2016) matky v azylových domech popisovaly problém s nalezením zaměstnání, jelikož nemohou v azylovém bydlení nechat děti o samotě (Glumbíková, Gojová, 2016, s. 30). Ve dvou případech pak figurovala absence čistého trestního rejstříku, která je považována za bariéru při hledání zaměstnání, jelikož spousta zaměstnavatelů výpis z trestního rejstříku trestů vyžaduje (Doubravová et al., 2018, s. 10).

Sociální okolí klienti nevnímali jako negativní faktor, jak bylo uvedeno v kapitole o limitujícím sociokulturním prostředí (viz kapitola 4.5), kdy například mohou mít negativní vliv spolubydlíci v azylovém domě na motivaci jedince pracovat (Doubravová et al., 2018, s. 8). Naopak bylo sociální okolí vnímáno pozitivně, kdy podporu ze strany svého sociálního okolí vnímalo 23 respondentů (63 %). Výsledek je v tomto případě průkazný.

Výzkum Nešporové a Holpucha (2020) však nepřimo s tímto tvrzením souhlasí, kdy se jejich výzkum zaměřil na kvalitní vztahy osob bez domova, které žijí mimo bezdomovecký okruh, a klienti azylových domů se umístili na prvním místě, kdy 67 % z nich takové vztahy udržovalo (Nešporová, Holpuch, 2020, s. 45).

Stejně překvapivé zjištění bylo u diskriminace od zaměstnavatelů, jelikož se s diskriminací nesetkalo 38 respondentů (73 %). Výsledek testu je v tomto případě průkazný.

Opačný názor uvádí americká Národní koalice pro osoby bez domova, která zmiňovala, že se až 70 % osob bez domova někdy cítilo být diskriminováno podniky v privátní sféře (Golabek-Goldman, 2017, s. 1792). Rozkol však může být způsoben místem provedení výzkumu.

Poslední výzkumná otázka se zaměřovala na vliv předchozích pracovních zkušeností na pracovní uplatnění klientů. Tento vliv si uvědomovalo 36 klientů (69 %) a 24 respondentů (46 %) přikládalo při hledání zaměstnání důraz na sepsání životopisu. Důvodem je fakt, že životopis obvykle obsahuje soupis předchozích pracovních zkušeností jedince. Výsledek vlivu pracovních zkušeností se ukázal jako signifikantní, ale vliv životopisu nikoliv.

Dle Horákových (2015) jsou pracovní a životní zkušenosti předpokladem pro zaměstnatelnost patřící pod lidský a sociální kapitál (Horák, Horáková, 2015, s. 454).

Dále bylo nejvíce respondentům (20) v zásadě jedno, v jakém oboru pracují, ale bylo pro ně především důležité najít si práci. V preferovaném oboru se klientům většinou práci nedaří nalézt, „spíše ne“ a „ne“ uvedlo dohromady 28 respondentů (54 %). Překvapivé bylo

zjištění, že nejvíce respondentů (54 %) uvedlo, že jsou průměrně nejčastěji na jedné pracovní pozici zaměstnání déle než rok. Lze se domnívat, že nejvíce respondentů má nejčastěji poměrně stabilní zaměstnání.

Dle Nešporové a Holpucha bylo nejčastějším zaměstnáním u lidí bez domova pozice dělník ve výrobě, což tak uvedlo 37 % respondentů, dále řemeslné práce uvedlo 15 % a nakonec pomocné práce ve stavebnictví 14 % (Nešporová, Holpuch, 2020, s. 66).

Dle Nešporové a Holpucha (2022) pouze 39 % osob bez domova bylo legálně zaměstnáno více než polovinu svého života a 12 % nepracovalo legálně nikdy. Nejlépe se v tomto případě umístili právě klienti azylových domů, kterých více než polovinu života pracovalo 45 % (Nešporová, Holpuch, 2020, s. 66).

Celkově respondenti empirického šetření této diplomové práce přisuzují při hledání zaměstnání největší důraz vlivu zdravotnímu stavu (76 %), pracovním zkušenostem, které jim v minulosti pomohly při hledání práce (69 %) a pomoci od sociálních pracovníků (67 %). Všechny tyto tři oblasti jsou dle jednovýběrového testu relativní četnosti průkazné. Největší rozkol mezi existujícími výzkumy byl u pracovních (aktivizačních) aktivit v azylovém domě a diskriminací ze strany zaměstnavatelů. V ostatních případech nalezená teoretická východiska víceméně korespondují s výsledky šetření této práce.

Limity empirického šetření lze spatřovat ve způsobu pokládání otázek. Týkaly se pouze toho, zda si respondenti myslí, že určitý faktor má vliv na hledání zaměstnání či nikoliv, ale neptaly se, jestli podle jejich mínění tento faktor skutečně ovlivňuje i jejich situaci. Otázky byly takto formulovány především proto, aby respondentům nebylo nepříjemné na tyto informace odpovídat. Dalším limitujícím faktorem může být menší soubor respondentů a chybějící odpovědi u některých otázek. V poslední řadě je také důležité zdůraznit, že může být zkreslení v odpovědích respondentů způsobeno stylizováním se, případně nepravdivými tvrzeními. Může se tak týkat citlivých témat, jako například exekuce, zkušenost s nelegálním zaměstnáním apod. U otázek v dotazníku týkající se zaměstnání také nebylo uvedeno, jestli se jedná o zaměstnání v klasickém pracovních-právním vztahu (jak bylo původně zamýšleno), anebo nelegálního zaměstnání.

7 Závěr

Diplomová práce měla za cíl zjistit, jaké jsou možnosti a překážky pracovního uplatnění klientů azylových domů. První rovina práce se zaměřila na popis stavu, přehled vybraných konceptů a také přiblížení výzkumů týkající se daného tématu. Druhá rovina pak zahrnovala vlastní empirické šetření.

Práce přiblížila vybraná východiska získání uplatnění na trhu práce, ale také, jaké mohou při hledání zaměstnání nastat překážky. Poukázala na nejčastější možnosti, které mohou pomáhat klientům azylových domů získat uplatnění na trhu práce. Prvky aktivní politiky zaměstnanosti, jako rekvalifikace, veřejně prospěšné práce a společensky účelná místa. Přiblížena byla také podpora v nezaměstnanosti.

Dále byla představena samotná podpora ze strany azylového domu, jako individuální plánování zaměřené na zaměstnání a pracovní aktivizace poskytované azylovým domem. Nápomocný může být také chráněný a otevřený trh práce a tréninková pracovní místa. Naopak za nevhodnou možnost, ale mnohdy pro spoustu osob bez domova jedinou možnost zaměstnání, je považováno zaměstnávání na nelegálním trhu práce a veřejná služba.

Pokud budeme vnímat osoby žijící v azylových domech v kontextu lidí bez domova, ve výzkumech oproti ostatním skupinám, jako například osobám přespávajícím ve venkovním prostředí, klienti azylových domů své zdraví a podporu ke zdraví hodnotí nejlépe. Tedy, jejich situace je v jistém smyslu lepší. Stále se však jedná o osoby bez domova, které mají nejenom problém s reintegrací do společnosti, ale také problémy s integrací na pracovní trh, a proto je důležité brát v potaz množství nesnází, se kterými se mohou při hledání zaměstnání potkávat. Jako nejčastější překážky při hledání zaměstnání jsou dle teoretických východisek považovány nízká úroveň vzdělávání a kvalifikace, předluženost, psychické a zdravotní znevýhodnění, předsudky zaměstnavatelů a limitující sociokulturní prostředí.

Empirické šetření této práce zjistilo, že největší důraz přikládají klienti azylových domů vlivu při hledání zaměstnání zdravotnímu stavu, pracovním zkušenostem, které jim v minulosti pomohly při hledání práce a pomoci od sociálních pracovníků. Všechny tyto tři oblasti mají ze statistického hlediska signifikantní výsledek.

Jako nejvíce pomáhajícím vlivem je dle klientů pomoc od sociálních pracovníků. Lze se tedy domnívat, že individuální plánování a podpora sociálních pracovníků může klientům

při jejich cestě za prací značně pomoci. Zároveň je velmi příjemným faktem, že většina klientů tuto pomoc nevnímá jako něco nuceného, ale naopak pozitivního.

Jako nejvíce znesnadňujícím faktorem při hledání zaměstnání se nejvýše umístily fyzické a psychické zdravotní obtíže. Problematika zdravotního stavu u osob bez domova je dlouhodobě diskutovanou tématikou, kterou není možné opomíjet. Potěšující je však fakt, že lidé bez domova žijící v azylových domech mají lepší zdravotní stav než ostatní skupiny osob bez domova a více se o své zdraví starají.

Respondenti také přikládají velký význam vlivu pracovních zkušeností při hledání zaměstnání. Určitý význam přikládají také sepsání životopisu kvůli prokazatelnosti předchozích pracovních zkušeností pro potenciálního zaměstnavatele. Dále respondenti nepřikládali důraz tomu, kde přesně pracují, ale důležité pro ně bylo si nalézt práci obecně. Nejčastěji také pracují na jedné pozici více než 1 rok. Odpovědi v této otázce jsou značně optimistické a mohou být zkreslené řadou faktorů. Jako důležité však můžeme vnímat fakt, že si tyto vlivy respondenti uvědomují a většinou tak znají cesty, jak zvýšit svou hodnotu na trhu práce.

Tato práce přiblížila možnosti a úskalí, se kterými se setkává cílová skupina osob bez domova žijící v azylových domech. Práce nemohla jistě odhalit všechny možnosti a limity se kterými se tito lidé setkávají při své cestě na pracovní trh. Věřím však, že odkryla alespoň částečně, jak může vypadat úspěšná cesta hledání zaměstnání osob bez domova.

8 Soupis bibliografických citací

ASMALOVSKIJ, Alexandr a Tomáš SADÍLEK. Současnost sociálního podnikání v České republice a na Slovensku. *Sociológia* [online]. 2016, 48(4), 319–339 [vid. 2023-04-18]. ISSN 0049-1225. Dostupné z: <https://www.cceeol.com.ezproxy.is.cuni.cz/search/viewpdf?id=430257>

BEDMAR, Miguel A. et al. Health and access to healthcare in homeless people: Protocol for a mixed-methods study. *Medicine* [online]. 2022, 101(7), 1–6 [vid. 2023-06-21]. ISSN neuvedeno. Dostupné z: https://journals.lww.com/md-journal/Fulltext/2022/02180/Health_and_access_to_healthcare_in_homeless.14.aspx

BĚLÍK, Václav et al. *Slovník sociální patologie*. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0599-1.

BROWN, Chris a Conrad T. MUELLER. Predictors of employment among sheltered homeless women. *Community, Work & Family* [online]. 2014, 17(2), 200–218 [vid. 2023-01-05]. ISSN 1366-8803. Dostupné z: <https://web.s.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=f7a8561c-b94b-4604-a95b-afc00f27d720%40redis>

BUCHTOVÁ, Božena, Josef ŠMAJS a Zdeněk BOLELOUCKÝ. *Nezaměstnanost* [online]. Praha: Grada, 2013 [vid. 2023-03-26]. ISBN: 978-80-247-8585-1. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/kniha/nezamestnanost-900/>

CENTRUM SOCIÁLNÍCH SLUŽEB PRAHA [online]. Praha: Centrum sociálních služeb Praha, ©2023a [vid. 2023-06-21]. Dostupné z: <https://www.csspraha.cz/>

CENTRUM SOCIÁLNÍCH SLUŽEB PRAHA. *Výroční zpráva za rok 2022* [online]. Praha: Centrum sociálních služeb Praha, 2022 [vid. 2023-08-17]. Dostupné z: https://www.csspraha.cz/_files/ugd/4834da_3bf620b02eb349a7a85ec4f0cdf00954.pdf

CENTRUM SOCIÁLNÍCH SLUŽEB PRAHA. *DOMÁCÍ ŘÁD 2/2023: Azylový dům pro matky s dětmi, Jasmínová 2904/35, 106 00, Praha 10*. Praha: Centrum sociálních služeb Praha, 2023b. Interní materiál.

ČABANOVÁ, Bohumila. Správa zaměstnanosti. In: TOMEŠ, Igor et al. *Sociální správa: úvod do teorie a praxe*. Praha: Portál, 2009, s. 204–227. ISBN 978-80-7367-483-0.

ČÁSTKOVÁ, Denisa, Denisa SADOVÁ a Lucie VLACHOVÁ. *Bezdomovectví žen. Fórum sociální práce* [online]. 2022(1), 69-74 [vid. 2023-11-26]. ISSN 2336-6664. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/175158/Denisa_Castkova_-_Denisa_Sadova_-_Lucie_Vlachova_69-74.pdf?sequence=1&isAllowed=y

ČESKÁ ASOCIACE STREETWORK, Z. S., Platforma tréninkového zaměstnání [online]. 2022 [vid. 2023-05-21]. Dostupné z: https://streetwork.cz/uploads/files/attachments/6206ae5697dfc_PLATZ%20memorandum.pdf

ČESKO. Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. In: *Sbírka zákonů* [online]. 13. 5. 2004 [vid. 2023-04-25]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-435?text=z%C3%A1kon+o+zam%C4%9Bstnanosti>

ČESKO. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. In: *Sbírka zákonů* [online]. 14. 3. 2006a [vid. 2023-04-25]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>

ČESKO. Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu. In: *Sbírka zákonů* [online]. 14. 3. 2006b [vid. 2023-04-25]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-110?text=z%C3%A1kon+o+%C5%BEivotn%C3%ADm>

ČESKO. Zákon č. 111/2006 Sb. *Zákon o pomoci v hmotné nouzi*. In: *Sbírka zákonů* [online]. 31. 3. 2006c [vid. 2024-04-01]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-111#cast2>

ČESKO. Vyhláška č. 505/2006 Sb. Vyhláška, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách. In: *Sbírka zákonů* [online]. 29. 11. 2006d [vid. 2023-04-11]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-505>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [online]. 2023 [vid. 2023-10-9]. <https://www.czso.cz/documents/10180/191291233/25012823q138.pdf/23ef87d6-e430-4479-b4a8-6fcc3b5ede3f?version=1.1>

DOUBRAVOVÁ, Dagmar et al. *Příležitosti k placené práci pro klienty služeb: Výstup z pracovní skupiny projektu „Rozvoj služeb pro osoby bez domova pod střechou“* [online]. S.A.D. 2018 [vid. 2023-01-30]. Dostupné z: https://sad-cr.cz/wp-content/uploads/2018/09/SAD_Placen%C3%A1-pr%C3%A1ce-pro-klienty-slu%C5%BEeb.pdf

ESFČR. *OP Zaměstnanost plus 2021-2027* [online]. ESFČR [vid. 2023-05-30]. Dostupné z: <https://www.esfcr.cz/opz-plus>

ESFČR. *Operační program Zaměstnanost plus 2021-2027* [online]. MPSV, 2022 [vid. 2023-05-30]. Dostupné z:

<https://www.esfcr.cz/documents/21802/18372496/Opera%C4%8Dn%C3%AD+program+Zam%C4%9Bstnanost+plus/18b06e76-40f6-4f70-a00a-44759c376ae8>

FRONKOVÁ, Veronika. Azylové domy pro matky s dětmi v České republice a potřeby cílové skupiny, které naplňují. *Fórum sociální práce* [online]. 2018(2), s. 75–81 [vid. 2023-01-03]. ISSN 1804-3070. Dostupné z:

<https://www.proquest.com/docview/2224493660?accountid=15618&parentSessionId=fZNFknEgycLtuj4hEIgZ0fq1bpIIL1%2FjkRNGGIruCeE%3D&pq-origsite=primo>

GLUMBÍKOVÁ, Kateřina et al. *Zdraví obyvatel azylových domů* [online] Ostrava: Ostravská univerzita, Fakulta sociálních studií, 2017 [vid. 2023-03-25]. Dostupné z: http://www.socialnibydleni.mpsv.cz/images/soubory/Analzy/SAD_OSU_Zdravi_2017.pdf

GLUMBÍKOVÁ, Kateřina a Alice GOJOVÁ. Vnímané potřeby klientek azylových domů pro ženy a matky s dětmi. *Sociální práce*, 2016, 16(3), 21–38 [vid. 2023-01-04]. ISSN 1213-6204 [online] Dostupné z:

<https://web.s.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&sid=370dee3f-e68b-476f-9e85-33453b1b645a%40redis>

GOLABEK-GOLDMAN, Sarah. Ban the Address: Combating Employment Discrimination Against the Homeless. *The Yale Law Journal* [online]. 2017, 123(6), 1788–1868 [vid. 2023-05-25]. ISSN Dostupné z: https://www.yalelawjournal.org/pdf/h.1788.Golabek-Goldman.1868_9wo15f6u.pdf

HORA, Ondřej. Aktivizační programy. In: MATOUŠEK, Oldřich et al. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013a, s. 277–288. ISBN 978-80-262-0366-7.

HORA, Ondřej. Rekvalifikační programy. In: MATOUŠEK, Oldřich et al. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013b, s. 279–280. ISBN 978-80-262-0366-7.

HORA, Ondřej. Sociální vyloučení a sociální začleňování. In: MATOUŠEK, Oldřich et al. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013c, s. 232–233. ISBN 978-80-262-0366-7.

HORÁK, Pavel a Markéta HORÁKOVÁ. Zaměstnatelnost skupin ohrožených nezaměstnaností na současných trzích práce. *Sociológia* [online]. 2013, 45(2), 128–149 [vid. 2022-11-20]. ISSN 0049-1225. Dostupné z:

https://cuni.primo.exlibrisgroup.com/view/action/uresolver.do?operation=resolveService&package_service_id=15527802050006986&institutionId=6986&customerId=6985&VE=true

HORÁK, Pavel a Markéta HORÁKOVÁ. Zjišťování situace osob znevýhodněných na trhu práce prostřednictvím konceptu zaměstnatelnosti. *Sociológia* [online]. 2015, 47(5), 451–473 [vid. 2022-11-27]. ISSN 0049-1225. Dostupné z:

<https://web.s.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=e9203b66-29b6-47ee-9a0c-6f2a0548dcab%40redis>

HRADECKÝ, Ilja. Co znamená pro společnost bezdomovectví? In: MPSV. *Konsensuální konference o bezdomovectví v České republice: sborník z konference, konané ve dnech 26.–27. 11. 2014 v Praze* [online]. MPSV ČR, 2015, s. 9–22 [vid. 2023-11-27]. ISBN 978-80-7421-094-5. Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Konsensualni_konference_o_bezdomovectvi_v_CR_-_sbornik.pdf/222e72b5-0b5a-d43d-256f-0adadc04ed51

JOHNSTONE, Melissa et al. Discrimination and well-being amongst the homeless: the role of multiple group membership. *Frontiers in Psychology* [online]. 2015, 739(6), 1–9 [vid. 2023-05-23]. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4450171/pdf/fpsyg-06-00739.pdf>

KEARNEY, Andrew T., Friedrich SCHNEIDER. *Šedá ekonomika v České republice: Jak platební systémy pomáhají zmenšovat objem šedé ekonomiky* [online]. Univerzita v Linci: 2015. Dostupné z: https://www.spcr.cz/files/cz/media/sp_info/seda_cr.pdf

KELLNEROVÁ, Andrea. *Problematika reintegrace osob bez přístřeší do majoritní společnosti na území hlavního města Prahy* [online]. Praha: 2021. Bakalářská práce. ETF UK. Vedoucí práce PhDr. Pavel Pěnkava, Ph.D. [vid. 2023-05-08]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/126838/130302073.pdf?sequence=1>

KOLDINSKÁ, Kristina. Legislativní zakotvení sociálních služeb v ČR. In: MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení* [online]. Praha: Portál, 2007, s. 35–51. [vid. 2022-11-20]. ISBN 978-80-7367-310-9. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/socialni-sluzby-1145909/>

KUCHAŘOVÁ, Věra a Kristýna JANUROVÁ (PEYCHLOVÁ). *Velikost a struktura skupin osob bez domova a osob vyloučených z bydlení* [online]. Praha: VÚPSV, v. v. i., 2016 [vid. 2023-04-25]. Dostupné z: https://sad-cr.cz/wp-content/uploads/2018/06/718_vz_419.pdf

MAREŠ, Petr. Nezaměstnanost. In: MATOUŠEK, Oldřich et al. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013, s. 331–333. ISBN 978-80-262-0366-7.

MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení* [online]. Praha: Portál, 2007, s. 9–15 [vid. 2022-11-20]. ISBN 978-80-7367-310-9. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/socialni-sluzby-1145909/>

MATOUŠEK, Oldřich et al. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7.

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1154-9.

MATOUŠEK, Oldřich a KOLDINSKÁ, Kristina. Úvod. In: MATOUŠEK, Oldřich et al. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Praha: Portál, 2011, s. 9–15. ISBN 978-80-262-0041-3.

MPSV. *Strategie politiky zaměstnanosti do roku 2020* [online]. MPSV, 2014 [vid. 2023-05-22]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/848077/strategiep2020.pdf/a666485c-355f-3d35-4fe7-0692661e271a>

MPSV. *Strategický rámec politiky zaměstnanosti do roku 2030* [online]. Odbor trhu práce a podpory výzkumu a vývoje, 2020 [vid. 2023-04-26]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/1357303/SRPZ_2030.pdf

MPSV [online]. *Registr poskytovatelů sociálních služeb* [online]. Nedatováno [vid. 2023-03-15]. Dostupné z: http://iregistr.mpsv.cz/socereg/vitejte.fw.do?SUBSESSION_ID=1678837090366_3

MPSV. *Počet uživatelů (klientů) sociálních služeb podle krajů v roce 2021* [online]. 2021 [vid. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/164606728/19002922515.pdf/e619cc3d-f912-416a-bffb-16cd996b5f78?version=1.1>

MPSV. *Minimální mzda: Informace o minimální mzdě od 1. ledna 2024* [online]. 5. 1. 2024 [vid. 2024-06-01]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/minimalni-mzda>

MPSV. *Pomoc v hmotné nouzi* [online]. 5. 1. 2023 [vid. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/pomoc-v-hmotne-nouzi>

MPSV-SOCIÁLNÍ BYDLENÍ. *Prostupné bydlení* [online]. Nedatováno [vid. 2023-08-17]. Dostupné z: <http://socialnibydeni.mpsv.cz/cs/co-je-socialni-bydleni/zakladni-informace-osb/prostupne-bydleni>

MUNTÉ-PASCUAL, Ariadna, Gisela REDONDO-SAMA, Irene DE VICENTE a Virginia MATULIC. You Are Not Alone: The (In)Visible Homeless and the Role of Social Workers and Related Professionals. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. [online]. 2022, 19(16), s. 1–10 [vid. 2023-10-8]. Dostupné z: <https://www.mdpi.com/1660-4601/19/16/10070>

MUSIL, Libor. Sociální prostředí. In: MATOUŠEK, Oldřich et al. *Encyklopedie sociální práce* et al. Praha: Portál, 2013, s. 213–214. ISBN 978-80-262-0366-7.

MVČR. *Správa na úseku zaměstnanosti* [online]. 2008 [vid. 2023-04-27]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/sprava-na-useku-zamestnanosti.aspx>

NADĚJE [online]. Praha: Naděje, ©2013–2024a [vid. 2024-01-07]. Dostupné z: <https://nadeje.cz/>

NADĚJE. *Azylový dům Radotín* [online]. Praha: Naděje, ©2013–2024b [vid. 2024-01-07]. Dostupné z: <https://nadeje.cz/praha/phadradotin>

NADĚJE. *Ubytování pro muže* [online]. Praha: Naděje, ©2013–2024c [vid. 2024-01-07]. Dostupné z: <https://www.nadeje.cz/praha/phubytovanimuzi>

NAVRÁTIL, Pavel. Sociální konstruktivismus. In: MATOUŠEK, Oldřich et al. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, s. 26–31. 2013. ISBN 978-80-262-0366-7.

NEŠPOROVÁ, Olga a Petr HOLPUCH. *Populace osob bez domova v české republice: Osoby přespávající venku, v noclehárnách, v azylových domech a v obecních ubytovnách* [online]. Praha: VÚPSV, v. v. i., 2020 [vid. 2023-04-29]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Populace+osob+bez+domova+v+%C4%8Cesk%C3%A9+republice+%E2%80%93+Osoby+p%C5%99esp%C3%A1vaj%C3%ADc%C3%AD+venku%2C+v+nocleh%C3%A1rn%C3%A1ch%2C+v+azylov%C3%BDch+domech+a+v+obecn%C3%ADch+ubytovn%C3%A1ch+%28V%C3%9APS%2C+v.+v.+i.%29.pdf/8e85080f-1db5-da98-f13e-0cec497dd252>

PETKOVÁ, Ludmila. *Zaměstnávání osob s nízkým vzděláním na českém trhu práce* [online]. Praha: Trexima, 2016 [vid. 2022-11-20]. Dostupné z: https://ipodpora.odbory.info/soubory/dms/wysiwyg_uploads/013c67c033b59c8c/uploads/STUDIE_ASO_NIZKE_VZDELANI_2016.pdf

PĚNKAVA, Pavel. Zaměstnávání lidí bez domova. In: MPSV. *Konsensuální konference o bezdomovectví v České republice: sborník z konference, konané ve dnech 26.–27. 11. 2014 v Praze* [online]. MPSV ČR, 2015, s. 87–92 [vid. 2023-11-27]. ISBN 978-80-7421-094-5. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Konsensualni_konference_o_bezdomovectvi_v_CR_-_sbornik.pdf/222e72b5-0b5a-d43d-256f-0adadc04ed51

PĚNKAVA, Pavel. Posunula se společnost v náhledu na řešení bezdomovectví? *Fórum sociální práce* [online]. 2018(1), 87–94 vid. [2023-11-26]. ISSN 1804-3070. Dostupné z: https://cuni.primo.exlibrisgroup.com/view/action/uresolver.do?operation=resolveService&package_service_id=19457793550006986&institutionId=6986&customerId=6985&VE=true

PUNCH, Keith. *Základy kvantitativního šetření*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-381-9.

STÁTNÍ ÚŘAD INSPEKCE PRÁCE. *Nelegální zaměstnávání, nelegální práce* [online]. [vid. 2023-04-25]. Dostupné z: https://www.suip.cz/web/suip/informace-ze-zamestnanosti/-/asset_publisher/YK1IEEp7MjdO/content/nelegalni-prace

ŠŤASTNÁ, Jaroslava. In: MATOUŠEK, Oldřich et al. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013, s. 326–328. ISBN 978-80-262-0366-7.

ÚŘAD PRÁCE ČR. *Žádost o zprostředkování zaměstnání a podporu v nezaměstnanost* [online]. 31. 8. 2023 [vid. 2023-12-19]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/zadost-o-zprostredkovani-zamestnani-a-podporu-v-nezamestnanosti>

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese* [online]. Portál, 2004 [vid. 2023-06-21]. ISBN 80-262-0274-0. Dostupné z: <https://web.p.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook/bmxlYmtfXzE2Mzk5NzJfX0FO0?sid=bec5fe58-f34b-4fc1-bd8c-20a1f2c491d4@redis&vid=0&format=EB&rid=1>

VÁGNEROVÁ, Marie, Ladislav CSÉMY a Jakub MAREK. *Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí* [online]. Praha: Karolinum Press, 2013 [vid. 2023-03-21]. ISBN: 978-80-246-2209-5 Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/mlpeebooks/reader.action?docID=199672>

VEVERKOVÁ, Martina et al. *Analýza situace bezdomovectví v Praze* [online]. Praha: Median, 2020 [vid. 2023-04-29]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/200640750-Analyza-situace-bezdomovectvi-v-praze.html>

WŁADYNIAK, Ludmiła, Lucie TRLIFAJOVA a Michaela KUDRNÁČOVÁ. „*Voni kvůli tomudle mě nikde nechtěli... “ Zkušenosti dlouhodobě nezaměstnaných a příčiny jejich postavení na trhu práce* [online]. Praha: SPOT, 2019 [vid. 2022-11-20]. Dostupné z: <https://www.pracevobci.cz/upload/studies/8/SPOT-Zkusenosti-dlouhodobenezamestnanych.pdf>

9 Přílohy

Příloha A: Charakteristika oslovených institucí

Prvním azylovým domem, kde bylo uskutečněno šetření je Azylový dům Radotín v organizaci na adrese Otínská 1052/43, 153 00 Praha 5. Tato ubytovací služba patří do neziskové organizace Naděje, kde jsem byla při mém bakalářském studiu sociální práce na praxích. Tato organizace se kromě osob bez domova zaměřuje také na osoby ve stáří, osoby s handicapem, ohrožené rodiny a ohrožené děti a mládež (Naděje, 2013–2024a, nestránkováno). Tento azylový dům má kapacitu 25 lůžek, které jsou rozloženy v sedmi pokojích třípodlažního domu (Naděje, 2013–2024b, nestránkováno). Dotazník zde vyplnilo 16 klientů.

Dále bylo šetření uskutečněno ve třech azylových domech v organizaci Centrum sociálních služeb Praha, která nabízí širokou škálu sociálních služeb. Jedná se o příspěvkovou organizaci hlavního města Prahy, která se mimo osoby bez domova zaměřuje také na osoby v sociální a ekonomické tísní, osoby duševně nemocné či v psychické krizi, osoby po výkonu trestu, oběti domácího násilí a rodiny a jednotlivce v tíživé životní situaci potřebující poradenství (Centrum sociálních služeb Praha, nedatováno, nestránkováno).

Prvním azylovým domem v této organizaci je Azylový dům pro matky s dětmi Jasmínová 2904/35, Praha 10. Služba je určena dospělým matkám, které mají dítě maximálně ve věku 12 ti let, anebo jsou těhotné od třetího trimestru. Je zde k dispozici 8 samostatných ubytovacích jednotek (Centrum sociálních služeb Praha, nedatováno, nestránkováno). Z tohoto počtu dotazník vyplnilo 7 klientek.

Dále bylo šetření v této organizaci provedeno v Azylovém domě Šromova pro jednotlivce (muže i ženy), páry, samoživitele s dětmi a rodiny s dětmi na adrese Šromova 862/3, 198 00 Praha 14. Jedná se o velký azylový dům, který má k dispozici 66 lůžek. V případě rodiny je ubytovací jednotka určena samostatně, pokud zde však bydlí jednatlivec, musí se o jednotku dělit s dalšími klienty (Centrum sociálních služeb Praha, nedatováno, nestránkováno). Dotazník zde vyplnilo 13 klientů.

Posledním je Azylový dům Skloněná na adrese Malá Skloněná 521/2, Praha 9 s kapacitou 52 lůžek (MPSV, nedatováno, nestránkováno). Tento azylový dům je určený pro

dospělé muže, kteří se ocitli v nepříznivé životní situaci (Centrum sociálních služeb Praha, nedatováno, nestránkováno). Dotazník vyplnilo 16 klientů.

Příloha B: Dotazník

Faktory ovlivňující pracovní uplatnění klientů azylových domů v Praze

Dobrý den,

jmenuji se Andrea Kellnerová a píšu svou diplomovou práci na téma „Možnosti a překážky pracovního uplatnění klientů azylových domů“. Cílem práce je zjistit, co Vám pomáhá a co naopak znesnadňuje hledání zaměstnání. Ráda bych Vás poprosila o vyplnění tohoto dotazníku, který bude sloužit pro výzkum v této práci. Dotazník je anonymní a zabere přibližně 15 minut. Pro řádné zajištění anonymity a ochrany Vaší osobnosti se jednotlivé dotazníky budou vkládat do zapečetěné krabice.

V případě dotazů mě můžete kontaktovat na e-mailové adrese: andr.kellnerova@gmail.com.

Děkuji Vám za Váš čas!

1. Uveďte Vaše pohlaví:
 - a. Muž
 - b. Žena

2. Kolik je Vám let?
 - a. 18–25
 - b. 26–35
 - c. 36–49
 - d. 50 let a více

3. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
 - a. Základní vzdělání
 - b. Středoškolské bez maturity
 - c. Středoškolské s maturitou
 - d. Vysokoškolské

4. Jste v současné době zaměstnaná/ý?
 - a. Ano
 - b. Ne
 - c. Jsem v současné době na mateřské/rodičovské dovolené.

5. Pokud nejste zaměstnaný/á, jak dlouhou dobu?
 - a. Méně než 12 měsíců
 - b. Déle než 12 měsíců

6. Pomohlo Vám v minulosti při hledání práce sepsání Vašeho životopisu?
- Ano
 - Spíše ano
 - Nevím, nejsem si jistý/á.
 - Spíše ne
 - Ne
7. Myslíte si, že Vám v minulosti pomohly Vaše pracovní zkušenosti při hledání zaměstnání?
- Ano
 - Spíše ano
 - Nevím, nejsem si jistý/á.
 - Spíše ne
 - Ne
8. Hledáte si práci vždy ve stejném oboru, anebo Vám na tom nezáleží?
- Hledám si vždy práci ve stejném oboru, který mě baví, nebo jsem studoval/a.
 - Někdy hledám ve stejném oboru, někdy ne.
 - Nezáleží mi na tom, důležité je pro mě si nalézt nějakou práci.
9. Jak často se Vám daří získat práci v oboru, který chcete?
- Téměř vždy
 - Často
 - Občas
 - Téměř nikdy
10. Jak dlouho většinou pracujete na jedné pracovní pozici?
- Jedná se jen o krátkodobé brigády – do 1 měsíce
 - Do 6 měsíců
 - 6 měsíců – 1 rok
 - Více než 1 rok
11. Myslíte si, že má Vaše vzdělání vliv při hledání zaměstnání?
- Ano
 - Spíše ano
 - Nevím, nejsem si jistý/á.
 - Spíše ne
 - Ne
12. Domníváte se, že potíže s fyzickým nebo psychickým zdravím mohou negativně ovlivňovat hledání zaměstnání?
- Ano
 - Spíše ano
 - Nevím, nejsem si jistý/á.
 - Spíše ne
 - Ne

13. Domníváte se, že exekuce mohou mít negativní vliv na hledání zaměstnání?
- Ano
 - Spíše ano
 - Nevím, nejsem si jistý/á.
 - Spíše ne
 - Ne
14. Odmítl Vás někdy zaměstnavatel zaměstnat kvůli tomu, že bydlíte v azylovém domě?
- Ano
 - Spíše ano
 - Nevím, nejsem si jistý/á.
 - Spíše ne
 - Ne
15. Podporuje Vás Vaše okolí (přátelé, rodina, spolubydlící v azylovém domě) v hledání zaměstnání, anebo Vám ho spíše komplikuje?
- Jednoznačně mě podporuje.
 - Spíše mě podporuje.
 - Nevím, nejsem si jistý/á.
 - Spíše mi hledání komplikují.
 - Jednoznačně mi hledání komplikují.
16. Zažil/a jste někdy situaci, že jste pracoval/a bez písemné pracovní smlouvy?
- Ano
 - Spíše ano
 - Nevím, nejsem si jistý/á.
 - Spíše ne
 - Ne
17. Zakroužkujte možnosti (můžete i víc), které Vám v minulosti pomohly s hledáním práce:
- Rekvalifikační kurz od úřadu práce
 - Veřejně prospěšné práce
 - Tréninkové pracovní místo
 - Jiné (uved'te):
18. Pomáhají Vám sociální pracovníci v azylovém domě získat si zaměstnání?
- Ano
 - Spíše ano
 - Nevím, nejsem si jistý/á.
 - Spíše ne
 - Ne

19. Pomohly Vám v minulosti pracovní aktivity v azylovém domě k získání práce?

- a. Ano
- b. Spíše ano
- c. Nevím, nejsem si jistý/á.
- d. Spíše ne
- e. Ne

20. Uveďte z vlastní zkušenosti, co Vám pomáhá, a co naopak brání hledání práce:

Děkuji Vám za Váš čas a vyplnění dotazníku!